

Kiss Álmos Péter főtörzsőrmester,
a ZMNE doktorandusza

ÁL-GERILLÁK – nélkülözhetetlen erők az aszimmetrikus hadviselésben

Aszimmetrikus konfliktusokban a biztonsági erők erőforrásokban, tüzérben, kiképzésben mutató fölényüket csak akkor tudják kihasználni, ha valós idejű helyi információk állnak rendelkezésükre a nem-állami hadviselő erőiről. A szükséges információk megszerzésében különösen sikeresnek bizonyultak biztonsági erők gerilláknak álcázott harc-csoportjai. A szerző esettanulmányokon keresztül mutatja be az ál-gerillák alkalmazásának lehetőségeit, elemzi alkalmazásuk előnyeit, hátrányait és csapdáit. Az alábbiakban közölt tanulmány az MHTT 2009. évi pályázatán első díjat nyert. A tanulmány rövidített változata – a szerző összeállításában – megjelenik a *Hadtudomány* 2010. évi 1. számában.

Kulcsszavak: ál-gerillák, felkelés, aszimmetrikus hadviselés, negyedik generációs hadviselés, Fülöp-szigetek, Rhodesia, Páncsáb, India

Peter A. Kiss

PSEUDO-GUERRILLAS – indispensable forces in asymmetric conflicts

In asymmetric conflicts the security forces enjoy superiority in resources, training and firepower. They can exploit their superiority only if they have access to real-time local information about the non-state belligerent. Pseudo-guerrilla forces of the security forces have proven to be particularly effective in obtaining the necessary information. The author demonstrates the employment of such forces through several case studies, and analyzes their advantages, drawbacks and pitfalls.

Keywords: pseudo-guerrillas, pseudo-operations, insurgency, counterinsurgency, asymmetric warfare, fourth generation warfare, Philippines, Rhodesia, Punjab, India

BIZTONSÁGI ERŐK ÉS GERILLÁK

A negyedik generációs konfliktusokban¹ az erő és hatalom valamennyi indexe szempontjából az állam óriási előnyben van a nem-állami hadviselővel (vagy hadviselőkkel) szemben: diplomáciai, gazdasági, politikai, jogi, információs, felderítési és katonai eszközei messze nagyobb erőt képviselnek, mint a nem-állami hadviselők maximálisan összpontosított erőfeszítései. Még a

¹ A hadviselés generációinak elméletéről a közelmúltban számos tanulmány jelent meg a magyar szaksajtóban. Lásd pl. Somkuti Bálint: "A 4. generációs hadviselés," *Hadtudományi Szemle*, 2009.2. és Kiss Álmos Péter: "Generációk a hadviselésben – a negyedik generáció," *Hadtudományi Szemle*, 2009.2.

leggyengébb, legszegényebb, legrosszabbul kormányzott állam reguláris biztonsági erői is lényegesen nagyobb tűzerővel rendelkeznek, harcászati és hadműveleti mozgékonyaságuk lényegesen jobb, szervezettségük és kiképzésük színvonala messze magasabb, mint amire a felkelők-partizánok-ellenállók-gerillák-forradalmárok-terroristák² legjobb, legerősebb fegyveres alakulatai képesek.

Triumfalista retorikájuk ellenére a nem-állami szereplők is tisztában vannak saját gyengeségükkel – tudják, hogy forradalmi lelkesedés, ideológiai elkötelezettség, kezdeményezés és halált megvető bátorság elég lehet ideiglenes, helyi, harcászati sikerekhez, de kevés a mozgalom végső győzelméhez. Tisztában vannak azonban az ellenség erejét korlátozó tényezőkkel is – és pontosan ezért választják az aszimmetrikus hadviselés eszközeit és eljárásait. Az állam érdeke minél hamarabb elfojtani a felkelést és lezárni a konfliktust, mert az állandó fenyegetettség érzése és a naponta halmozódó kis veszteségek összeadódnak, és a társadalom előbb-utóbb elveszti ellenálló képességét. Ezért a gerillák ezer kis támadással, az akciók időpontjának helyes megválasztásával, a harctéri döntés halogatásával, visszavonulással, rejtőzködéssel akarják "kivéreztetni" az államot és minél tovább elhúzni a konfliktust. Ha az állam saját polgárai ellen korlátozás nélkül alkalmazza kényszerítő erejét, azzal egyrészt önmaga ássa alá saját legitimitását, másrészt a felkelők oldalára állítja a civil lakosságot. Ezért akcióikat úgy tervezik, hogy a biztonsági erők válaszcsepái a civil lakosságot sújtsák, és igyekeznek megtorló intézkedéseket kiprovokálni a civil lakosság ellen.

Felderítés – a siker kulcsa

A biztonsági erők számára mindez azt jelenti, hogy a gerillákkal vívott fegyveres harc nem különösebben nagy kihívás – rendkívül nagy kihívás viszont a gerillákat megtalálni, harcra kényszeríteni és civil áldozatok és járulékos pusztítás nélkül megküzdeni velük. Ezért egy *felkelés elfojtásának egyik kulcsa a felkelés különleges körülményeihez igazított, megbízható, pontos, gyors és folyamatos felderítés*. Ezt könnyű kimondani, de nehéz megvalósítani.

² Ma az állam hatalmát, tekintélyét és legitimitását megkérdőjelező felkelés a negyedik generációs hadviselés domináns – de korántsem egyetlen – formája. Például a Hezbollah Izrael elleni harcát – "ellenállást" hangsúlyozó retorikája ellenére – nem nevezhetjük felkelésnek: Izrael nem tart libanoni területeket megszállás alatt. Az Indiában végrehajtott terrorista akciók jelentős része sem egy felkelés tünete, hanem egy nemzetközi konfliktus része: Pakisztán évtizedek óta Indiát destabilizáló (ideális esetben akár széthullását is előidéző) stratégiai eszköznek tekinti a terrorista szervezeteket. Az egyszerűség érdekében a továbbiakban "felkelők/partizánok/ellenállók/gerillák/forradalmárok/terroristák" helyett a "gerillák" vagy "felkelők," a "nemzeti felszabadító harc/ellenállás/felkelés/lázadás" helyett a "felkelés," szavakat fogom használni, illetve igazodom az egyes konfliktusokban alkalmazott kifejezésekhez.

A felkelés elfojtásában jelentős szerep jut a fegyveres erőknek, de a katonai felderítés eszközei csak nagyon korlátozott mértékben alkalmazhatóak. A szokásos hírszerzési ciklus (információ igények megfogalmazása – információ gyűjtés – elemzés, feldolgozás, értékelés – terjesztés) túl lassú: az információ elavult, mire a szokásos csatornákon eljut a legfontosabb felhasználókhoz – a gerillák elleni műveleteket vezető parancsnokokhoz.³ Az információs csatornáknak tehát nemcsak fölfelé-lefelé, hanem oldalirányban is működniük kell,⁴ és szükség van olyan felderítő eljárásokra, amelyek gyakorlatilag azonnali, műveletek tervezésére és végrehajtására alkalmas információkat tudnak szolgáltatni. Ezen túlmenően a nagyrészt passzív hírszerzést ki kell egészíteni aktív titkosszolgálati intézkedésekkel: támadni kell a felkelő mozgalom kohézióját, hitelteleníteni kell vezetőit, bizalmatlanságot, széthúzást, gyanakvást, ellenségeskedést kell szítani a felkelő csoportok között, és – talán a legfontosabb – alá kell ásni a gerillák és a civil lakosság közötti kapcsolatokat.

Mind a felderítő feladatok, mind az aktív intézkedések terén különösen sikeresnek bizonyultak a biztonsági erők gerilláknak álcázott harc-csoportjai, melyek az angol nyelvű szakirodalomban a "pseudo-teams," (ál-gerilla, ál-felkelő csoportok), műveleteik a "pseudo-operations" (ál-gerilla v. ál-felkelő műveletek) nevet kapták.⁵ Olyan körzetekben, ahol a felkelés társadalmi támogatottsága erős és likvidálták a biztonsági erők hagyományos információ forrásait, az ál-gerilla csoportok lehetnek az egyetlen megbízható információ-forrás.

Az ál-gerilla csoportok szervezésének első lépése többnyire helyi kezdeményezés. A helyi parancsnokoknak pontos, megbízható és napra kész, de – ha lehetséges – inkább valós idejű információra van szükségük a gerillákról, közvetlen környezetükről és támogató szervezeteikről, hogy műveleteiket tervezni tudják. A központi felderítő szervek ritkán tudnak ezzel szolgálni. Ezért a biztonsági erők válogatott tagjaiból különleges alakulatokat szerveznek,

³ A megszerzett információ alapján azonnal intézkedő felderítő-akció csoportok szervezése megoldja e problémát (Trinquier, 1961), de fölvet több újat. Szorosan koordinálni kell az akció-csoportok és a reguláris erők műveleteit; meg kell találni a központi irányítás és az önálló kezdeményezés közötti helyes egyensúlyt; különösen szigorúan meg kell követelni a fegyelmet és a jogkövető magatartást, mert az akció-csoport természetéből adódóan nagy lehet a kísértés, hogy feladatuk sikeres végrehajtása érdekében vagy önös érdekből törvényellenes eszközökhöz nyúljanak.

⁴ Irakban az amerikai alakulatok között a hagyományos fölfelé-lefelé csatornák mellett titkosított számítógép-hálózatokon oldalirányban is folyik a felderítési információk cseréje. (Teamey és Sweet, 2006. szeptember-október)

⁵ Különbséget kell tenni a kettős ügynökök, informátorok, provokatív ügynökök és az ál-gerillák között. Az előbbiek a felkelő szervezetben vagy annak közvetlen környezetében tevékenykedő személyek, kettős életet élnek, egyedül működnek, még tartó tisztjükkel is csak ritkán találkoznak. Ezzel szemben az ál-gerillák kis csoportokban működnek, és a biztonsági erők (általában a rendőrség vagy a félkatonai erők) állományából szervezik őket.

amelyek tökéletesen utánozzák az ellenség szokásait, megjelenését és magatartását, beszivárognak a felkelő mozgalom által ellenőrzött körzetekbe, elvegyülnek a gerillák között és megszerzik a szükséges információkat. A csoportok felkészítésében jelentős – mondhatjuk, hogy nélkülözhetetlen – szerep jut a kormány oldalára átállt ("visszafordított") gerilláknak: náluk jobban senki nem ismeri a felkelők ideológiáját, szervezetét, szokásaikat, beszédmódjukat, biztonsági és elhárító intézkedéseiket.

Az ál-gerilla alegység első feladata észrevétlenül bejutni a felkelők által ellenőrzött területekre. E művelet különös óvatosságot követel, mert mindig fennáll a veszély, hogy a csoportot fölfedezik, mielőtt megkezdhetné feladatát. Ritkán lakott körzetekben ez éjszakai ejtőernyős ugrást, több éjszaka menetetelést vagy evezést, városi környezetben két-háromfős csoportokban több nap alatt történő lassú beszivárgást jelenthet. A cél-területen az ál-gerillák elhitetik a helyi lakossággal és a valódi felkelő csoportokkal, hogy maguk is felkelők. E "bizonyítás" vagy "hitelesítés" akár több hétig is eltarthat. Ez az ál-felkelő műveletek legkritikusabb fázisa, és csak akkor jár sikerrel, ha a csoport valamennyi tagja képes minden szempontból tökéletesen utánozni a valódi gerillákat. Ez többnyire megköveteli, hogy a csoport tagjai között átállt felkelők is legyenek, akik számára természetesek és ösztönösek a helyes viselkedési formák.

Miután a csoport sikerrel beilleszkedett a környezetbe, megkezdí az információgyűjtést a gerillákról és a helyi támogató struktúráról. Az átállt felkelők segítségével kapcsolatot teremtenek a felkelő mozgalom helyi közösségekben létrehozott támogató struktúráival, és a lakosságon keresztül további gerilla csoportokkal is kapcsolatot teremtenek. Az összegyűjtött információkat továbbítják a biztonsági erők hagyományos alakulataihoz, és a felderített alakulatokra rávezetik a kormány csapásmérő alakulatait.

De az ál-gerillák aktívabb szerepet is játszhatnak. Tolakodó, erőszakos magatartással, a helyi szokások és a tulajdonjog semmibevételével, nők iránti tiszteletlenséggel bizalmatlanságot és gyanakvást tudnak szítani a valódi felkelők és a helyi lakosság között. Ha több rivális felkelő szervezet működik a területen, az ál-felkelők nyílt fegyveres harchoz is vezető súrlódásokat szíthatnak közöttük. Ritka és nagyon indokolt esetekben maguk is felszámolhatnak felkelő csoportokat: egy különösen népszerű és hatékony, de nehezen megközelíthető vezető elfogása vagy likvidálása, vagy egy különösen fontos eszköz⁶ megsemmisítése indokolhatja, hogy a csoport fölfedje valódi természetét. Indokolt azonnal harcot kezdeményezni akkor is, ha fény derül a

⁶ Kézenfekvő példa: minden erőforrás bevetése indokolt, ha egy terrorista csoport kezébe nukleáris fegyver kerül.

csoport valódi mivoltára: ilyenkor már nincs ok további titkolózásra és tettetésre, és a váratlan, agresszív támadásban a csoport túlélése is valószínűbb.

ESET-TANULMÁNYOK

A nemzetállamok közötti, reguláris erőkkel vívott háborúban a harcászati és hadműveleti eljárások nagyrészt függetlenek a konfliktushoz vezető és azt fenntartó politikai és társadalmi körülményektől. Kétségtelen, hogy politikai, gazdasági és társadalmi tényezők befolyásolják az eljárásokat, amelyeket az egyes hadviselő felek választhatnak, például meghatározzák, hogy az ellenség leküzdésének fő eszköze a milliós tömegekben támadó gyalogság lesz-e, vagy gyors mozgású, manőverező páncélos alakulatok és nagy távolságból csapásmérő tüzérség. E korlátozó tényezők ellenére a hagyományos háborúban az egyik hadszíntéren szerzett tapasztalatok közvetlenül hasznosíthatóak más hadszíntereken, vagy akár más háborúban. Ez nem érvényes az aszimmetrikus konfliktusokra. Az ezeket kiváltó és életben tartó társadalmi-politikai-gazdasági körülmények annyira egyedi, és annyira meghatározzák a konfliktus jellegét, intenzitását és a harcászati és a hadműveleti eljárásokat, hogy az egyik konfliktusban bevált eljárásokat egyáltalán nem, vagy csak nagyon korlátozottan lehet alkalmazni egy másik konfliktusban.⁷

Ez egyáltalán nem azt jelenti, hogy a felkelés-elfojtó harcnak nincsenek általános érvényű alapelvei és ezért főlegesen is más államok felkelés-ellenes műveleteit és az e műveletekben szerzett tapasztalatokat tanulmányozni. Ellenkezőleg: a felkelés-elfojtó harcban is léteznek általános érvényű alapelvek, és más államok tapasztalatai felbecsülhetetlen értékűek. De csak akkor vehetjük hasznukat, ha gondos elemzéssel és a helyi körülmények figyelembevételével desztilláljuk az események mögötti alapelveket – és ha nem ételreceptnek vagy egy bevásárló lista tételeinek, hanem valóban *alapelveknek* tekintjük, és úgy is alkalmazzuk azokat.

Az ál-felkelő csoportok nem szerepelnek sem a fegyveres erők, sem a rendvédelmi szervek, sem a felderítő szolgálatok állomány-tábláiban: ideiglenes alakulatok, melyeket a helyzet alakulásától függően szerveznek, bővítenek, majd feloszlhatnak. Műveleteiket többnyire a titoktartás homálya fedi (néha még évekkel a konfliktus lezárása után is); nem áll tehát rendelkezésre olyan gazdag forrás-anyag, mint például a két világháború nagy műveleteiről, vagy a közeli keleti háborúkról. A hozzáférhető források még így is bőségesek, és arra kényszerítik a kutatót, hogy válogasson, figyelmét néhány konfliktusra és néhány jellemző és tanulságos műveletre összpontosítsa.⁸ E tanulmányban két

⁷Strachan, 2007 és Kiss, 2009.

⁸ És ezzel utat nyisson a kritikának: "Miért ezt a konfliktust választotta? Az a másik sokkal tanulságosabb lenne."

Fülöp-szigeti (1898-1902 és 1946-1954) felkelést, a rhodesiai felkelést (1967-1980), és az indiai szikh felkelést (1980-94) elemzem részletesen. Más konfliktusokat csak akkor említek, ha az azokban alkalmazott eljárások és tapasztalatok különösen szemléletesen mutatják be az ál-felkelői műveletek valamelyik alapelvét.

Fülöp-Szigetek 1898-1902 – Emilio Aguinaldo elfogása

A spanyol-amerikai háború (1898) az amerikai fegyveres erők gyors győzelmével végződött: a kongresszus 1898. április 25-én szavazta meg a háborút; négy hónappal később Kuba, Puerto Rico, a Fülöp-Szigetek és Guam amerikai kézen voltak. A háború során a Fülöp-szigetiek kikiáltották az ország függetlenségét és megteremtették a felelős kormányzás feltételeit; csapataik az amerikai expedíciós erőkkel szövetségben harcoltak. Ezután a háborút lezáró párizsi békeszerződés keserű csalódás volt. Arra számítottak, hogy az Egyesült Államok támogatni fogja függetlenségüket, ehelyett hazájuk spanyol gyarmatból rövid úton amerikai protektorátus lett.

Az ország anektálása nem ment egyszerűen: a Fülöp-Szigeti Köztársaság hadserege nem csak papíron vagy a forradalmárok fantáziájában létezett, de a valóságban is; létszáma 30 000 fölött volt (szemben az amerikai expedíciós erők 20 000 fős létszámával). A katonák és a parancsnoki állomány a háború előtti felkelésekben és a háború során jelentős tapasztalatokat szerzett – bár kevés tiszt kapott formális, tiszti iskolai felkészítést. A hadsereg legsúlyosabb gyengesége a fegyverzet- és lőszerellátás volt: tüzérség szinte egyáltalán nem volt; a katonák egy részének nem jutott puska, és a harcban felhasznált lőszert kézműves módszerekkel, a harctéren összeszedett töltényhüvelyek újratöltésével pótolták. Ennek ellenére, amikor az amerikai politika szándékok nyilvánvalóvá váltak, Emilio Aguinaldo, a fiatal Fülöp-szigeti elnök, megkezdte a fegyveres harcot.⁹

A gyengén felszerelt hadsereg nyolc hónap sorozatos vereségeiben elvérzett, és 1899. novemberben Aguinaldo elnök engedett parancsnokai sürgetésének: elrendelte, hogy a csapatok térjenek át a gerilla háborúra. Tisztában volt azzal, hogy az amerikai hadigépezet ellen nem tud győzni, de arra számított, hogy ha elég hosszú ideig meg tudja akadályozni az amerikai győzelmet, ki tud csikarni egy gyarmati státusznál kedvezőbb politikai rendezést.

⁹ Az amerikai történetírás "Fülöp-szigeti felkelés" (Philippine insurgency) néven tárgyalja a következő három év eseményeit. Bár a "szabadságharc" helyesebb megnevezés lenne, követem az amerikai gyakorlatot.

Az amerikaiak veszteségei azonnal megduplázódtak: a rejtőzködő, lesből támadó, majd ismét eltűnő, megfoghatatlan ellenséggel szemben nem sokat ért a tüzérség és a zárt rendekben mozgó alakulatok tüzereje; csapásaik a levegőt találták; járőreik eltűntek; ellátmányt szállító konvojaikat kifosztották. Ahogy katonák egyre tehetetlenebbnek érezték magukat, ahogy veszteségeik egyre nőttek, úgy változott meg a magatartásuk: mindennapossá vált a kényszervallatás, a civilekkel szembeni atrocitások, a falvak fölégetése, a sebesültek és foglyok kivégzése. A kor általános harctéri statisztikái szerint a fegyveres konfliktusokban egy halottra öt sebesült jutott – a Fülöp-szigeti hadjáratban 15 halott Fülöp-szigetire jutott egy sebesült. A civileket sújtó intézkedések ellenére a felkelés támogatottsága nem csökkent, és az amerikai hadvezetés kénytelen volt belátni, hogy csak Aguinaldo halálával vagy elfogásával vethetnek véget a felkelésnek.¹⁰ De az amerikaiak nem ismerték Aguinaldo tartózkodási helyét – és Aguinaldo túl tapasztalt gerilla vezér volt ahhoz, hogy ilyen létfontosságú információt hagyjon kiszivárogni. Ahogy egyre több Fülöp-szigeti állt át az amerikaiak oldalára, úgy kellett egyre jobban tartania az árulástól, ezért még saját emberei között is gyakran inkognitóban járt, és még közvetlen alárendeltjei sem tudták, hogy honnan küldi üzeneteit.

Az amerikaiaknak kedvezett a szerencse: 1901. február elején egy kis csapat kiéhezett és fáradt gerilla – köztük Cecilio Segismundo, Aguinaldo egyik futára – megadta magát egy amerikai alakulatnak. Az amerikaiaknak sikerült megfejteniük a Segismundonál talált kódolt üzeneteket. Két üzenetben Aguinaldo arra utasította Lacuna illetve Baldomero tábornokokat, hogy küldjenek 400 embert, akiket majd a futár (Segismundo) fog Aguinaldohoz vezetni. Segismundo azt is közölte, hogy Aguinaldo törzsével Palananban van, és csak egy 50 fős egység biztosítja.¹¹ Megvolt tehát a szükséges információ – de nem volt egyszerű felhasználni: Palanan minden amerikai támaszponttól távoli falu volt Luzon sziget keleti partján, és a nehezen járható esőerdőn át lehetetlen volt észrevétlenül megközelíteni.

A körzet parancsnoka, Frederick Funston dandártábornok – egy különlegesen aktív és kezdeményezőképző tiszt – kidolgozott egy tervet, mely kockázatos volt ugyan, de az egyetlen lehetséges megoldásnak ígérkezett: egy felkelőknek álcázott, erős harc-csoport hatoljon be a célterületre és fogja el a felkelők vezérét. A fedett műveletek egyik legfontosabb szabályának megfelelően a terv részleteit csak a tábornok és közvetlen felettesei ismerték, mindenki más csak annyi információval rendelkezett, ami nélkülözhetetlen volt a rá kiosztott részfeladat végrehajtásához.

¹⁰ Mai terminológiával azt mondhatjuk, hogy Aguinaldo volt a felkelés stratégiai súlypontja.

¹¹ Aguinaldo később azt állította, hogy a futár csak kényszervallatás alatt beszélt, de az amerikai tisztek váltig állították, hogy önként vállalta az együttműködést.

– Funston tábornok emberei egy manilai fegyverraktárból a felkelőktől zsákmányolt Mauser és Remington puskákat és löszert vételeztek, és beszereztek több bála helyi civil ruhát és *rayadillot* (Fülöp-szigeti egyenruhát).

– A haditengerészet kijelölte a *USS Vicksburg* háromárbocos páncélozatlan ágyúaszádot a művelet támogatására. Ezzel megoldódott a csoport célterület közelébe juttatásának és minimum a legfontosabb emberek gyors kivonásának kérdése: Palanan közel van a tengerhez, és az amerikai haditengerészet uralta a tengert.

– A nagyrészt fehér és fekete amerikai katonákkal reménytelen lett volna megkísérelni a műveletet, de rendelkezésre állt egy alakulat, amely némi előkészítés után képes volt mélyen az ellenséges területre hatolni anélkül, hogy akár a helyi lakosság, akár a felkelők gyanakvását fölkelte volna: a Macabebe Scouts.¹² Nyolcvan, a tagalog nyelvet jól beszélő lövész játszotta az utasításnak megfelelően útnak indított erősítés szerepét.

– A hitelesítés első elemeként Funston tábornok a csapatot kiegészítette három Fülöp-szigeti és egy spanyol tiszttel, akik korábban a felkelők oldalán harcoltak (ketten személyesen is ismerték Aguinaldot), valamint Segismundoval. Ezek játszották a "parancsnoki állomány" szerepét: a macabebe lövészek kiváló katonák voltak, de nem voltak közöttük tisztek, akik egy századot (különösen egy ilyen veszélyes művelet során) vezényelni tudtak volna, amerikai parancsnokuk fehér arca viszont azonnal föltűnt volna a legszórakozottabb megfigyelőnek is.

– A hitelesítés további eleme Aguinaldo megtevesztése volt: egy korábbi rajtaütés során Urbano Lacuna tábornok levelezése és fejléces levélpapírja az amerikaiak kezébe került, ezek alapján Lacuna hamisított aláírásával két levelet írtak. Az egyik egy általános beszámoló volt a háború menetéről, a másik közölte, hogy a kapott utasításnak megfelelően az Aguinaldo számára is ismerős tisztek és Segismundo vezetése alatt elküldi legjobb századát.

– A művelet végrehajtásához Funston tábornok nélkülözhetetlennek tartotta amerikai tisztek jelenlétét. Négy fiatal tisztet választott, akik egyszerű közkatonák egyenruhájában, mint útközben elfogott "hadifoglyok" tartottak a csapattal. A műveletet fontosságára tekintettel a tábornok személyesen felügyelte azt – annyira személyesen, hogy maga is a csapattal tartott, mint az ötödik fogoly.

¹² A tarka Fülöp-szigeti politikai, etnikai és nyelvi térkép egyik színfoltja a kapampangai nép. Egyik városukról, Macabeberől nevezték a spanyolok az egész népet macabebenek. Kemény, bátor harcosok, akik kezdeti ellenállás után a spanyol korona hű alattvalói lettek és segítették a spanyol erőket a szigetek meghódításában. Részt vettek a Mariana és Molucca szigetcsoportok meghódításában, a Borneóra, Formosóra, Indokínába és a Maláj félszigetre vezetett hadjáratokban, a kínai kalózok elleni védelemben és a holland és brit hódítási kísérletek visszaverésében. Az 1896-ban kirobbant felkelés során is a spanyolok mellé álltak. Megtorlásként a felkelők csapatai fölégették Macabebet – amire válaszként a macabebek százával csatlakoztak a milíciához, amit az amerikaiak 1899-ben kezdtek szervezni. A helyi milíciák 1901-ben az amerikai hadsereg reguláris alakulataivá váltak.

Március 6-án, miután a *USS Vicksburg* kifutott a tengerre, Funston tábornok mindenkivel ismertette a feladat részleteit. A Fülöp-szigeti tiszteknek nem volt ínyére besétálni az oroszán barlangjába, de a tábornok emlékeztette őket, hogy önként esküdtek hűséget az Egyesült Államoknak. Ha helytállnak a műveletben, annak meg lesz a méltó jutalma; ha nem, annak csak egy méltó büntetése lehet. Más választásuk nem lévén, megbarátkoztak a gondolattal, és végig tökéletesen játszották szerepüket.¹³

A macabebe katonák átöltöztek a korábban hajóra rakott használt civil ruhákba vagy *rayadillokba*; megszabadultak minden tárgytól, ami amerikai szolgálatukat elárulhatta volna, és Krag puskáikat (a "foglyoktól zsákmányolt" 10 karabély kivételével) a manilai arzenálból vételezett Mausekre és Remingtonokra cserélték. Saját nyelvjárásuk helyett csak tagalogul beszéltek, és bemagolták a komplikált történetet, ami a hitelesítés része volt. A legnehezebb feladat a "foglyokkal" szemben tanúsítandó helyes magatartás elsajátítása volt: a macabebek mind a spanyol korona, mind az Egyesült Államok szolgálatában a tisztek iránti feltétlen hűséget és tiszteletet tanulták. A néhány napos tengeri út alatt erről csak nagyon nehezen sikerült ideiglenesen leszoktatni őket.

Március 14-én éjjel a *USS Vicksburg* a Casiguran öböl bejáratánál (Casiguran városától 15 km-re és Aguinaldo parancsnokságától 150 km-re) partra tette a csapatot. Casiguranból "Lacuna tábornok" leveleit előre küldték Palananba, és megtörtént a hitelesítés első lépése is: a csapat magatartása, ruházata és felszerelése elég autentikusnak bizonyult. A helyi lakosság elhitte, hogy valódi felkelők, saját tisztjeik parancsnoksága alatt; úton vannak, hogy csatlakozzanak az elnökhöz; öt amerikai fogoly is van velük, akiket néhány nappal korábban fogtak el, amikor megleptek egy térképész különítményt.

A csapat egy hét kimerítő menetelés után jutott el Palananba. A hamisított levelek elérték a kívánt hatást: Aguinaldo fejében meg sem fordult a gondolat, hogy hamisítványok, eszébe sem jutott, hogy az érkező erősítés más lehet, mint aminek tűnik. Utasítást adott a katonák fogadására, a tisztjeiket a parancsnokságra hívta jelentéstételre. A macabebek váratlanul tüzet nyitottak, megölték az őrség néhány tagját és lefegyverezték a többi, miközben a parancsnokság épületében a "felkelő tisztek" elfogták Aguinaldot. (Aguinaldo még az első sortüzek hallatán sem fogott gyanút, csak bosszankodott, mert azt hitte, hogy katonái az érkező erősítés fölötti örömeikben a levegőbe lövöldöznek és csak a lőszert pazarolják.)

¹³ A tábornok méltányolta a Fülöp-szigeti tisztek pozitív hozzáállását, de azért, két megbízható (és megfelelően vérszomjas utasításokkal ellátott) macabebe kíséretet adott Segismundo mellé, mikor utóbbit elküldte egy üzenettel. (Funston, 1911)

A foglyot a *USS Vicksburg* azonnal Manilába szállította, ahol egy méltó ellenfélnek és megbecsült vendégnek kijáró tisztelettel fogadták. A washingtoni kormány az év legfontosabb katonai eseményének nevezte Aguinaldo foglyul ejtését. Ez az értékelés helyes volt: Aguinaldo elfogása, hűségesküje az Egyesült Államok mellett (április 1), majd a kapitulációt bejelentő kiáltványa (április 19) megtörte az ellenállást, a felkelők nagy része letette a fegyvert és hűséget esküdött az Egyesült Államoknak. Ezzel a felkelés még nem ért véget. Aguinaldo kemény parancsnok és igazi államférfi volt, a Fülöp-szigetek érdekeit tartotta szem előtt, nem saját presztízsét vagy az ellenállást bármi áron. Míg ő volt a főparancsnok, tekintélye elég volt a különösen vakmerő és vad parancsnokok megfélemezésére is. Elfogásával és különösen hűségesküjével a visszatartó erő megszűnt. A legelszántabb felkelők, akik semmilyen feltétellel nem voltak hajlandók megadni magukat és nem adtak, de nem is vártak kegyelmet tovább harcoltak. A felkelés utolsó évében még sok atrocitás történt mindkét fél részéről, és sok vér folyt, de végül az utolsó felkelő is kijött az őserdőből.

Aguinaldo elnök elfogása az ál-felkelők modernkori alkalmazásának egyik korai példája. Talán nem igazán tipikus eset - tudomásom szerint ebben a háborúban ez volt az egyetlen alkalom, amikor az amerikaiak ál-gerillákat vetettek be. Mégis különleges figyelmet érdemel, mert jól mutatja az ilyen műveletek legfontosabb elemeit.

Fülöp Szigetek 1946-1954 – A Hukbalahap felkelés

A második világháború során, a japán megszállás idején a Fülöp-szigetek ismét gerilla háború színtere volt. A számos gerilla szervezet egyike a Hukbalahap (Hukbo ng Bayan Laban sa mga Hapon – Japán-ellenes Néphadsereg) volt, melyet a Fülöp-szigeti kommunista párt szervezett 1942-ben. A háború során a "huk" bizonyult az egyik leghatékonyabb ellenálló mozgalomnak Luzon szigetén.¹⁴ A Fülöp-szigetek felszabadítása után azonnal megkezdődtek a függetlenséghez vezető előkészületek, és 1946. július 4-én (a háborús pusztítás súlyos és mindaddig alig kezelt gazdasági és társadalmi következményei ellenére) az ország elnyerte függetlenségét. A bizonytalan gazdasági és politikai helyzetben a kommunisták jó lehetőséget látott arra, hogy részben erőszakkal, részben politikai manőverezéssel kikényszerítsék a hatalom és a gazdasági előnyök elosztásának módosítását. Mozgósították még fegyverben álló erőiket,

¹⁴ A Hukbalahap megtagadta az együttműködést más gerilla erőkkel, és a japán megszállás elleni harc mellett igyekezett erőszakkal érvényre juttatni a marxizmus elveit is (a huk műveletek kb 25,000 áldozata közül csak 5,000 volt japán). Ezért – hatékony gerilla-tevékenysége ellenére – a Hukbalahap amerikai erökhöz és más ellenálló mozgalmakhoz fűződő viszonya fokozatosan romlott. A háború végén a gerilla alakulatok beolvadtak a Fülöp-szigeti hadseregbe, de a Hukbalahap alakulatok nagy része ezt megtagadta, ragaszkodtak saját szervezetükhöz és megtagadták fegyvereik beszolgáltatását. Ezért mind a Fülöp-szigeti, mind az amerikai fegyveres erök gyakran ellenségként kezelték őket. (Jameson, 1971)

újrászervezték a már feloszlott alakulataikat, aktív szervező és propaganda munkába kezdtek - a Hukbalahap újból életre kelt.¹⁵ Valós sérelmekre alapozott szervező és propaganda tevékenységük visszhangra talált a Fülöp-szigeti társadalomban:¹⁶ ereje csúcsán a mozgalom 15 000 fegyveres gerillát és 1 000 000 támogató szimpatizánst számolt.

A felkelés kezdeti, alacsony intenzitású szakaszában a Fülöp-szigeti politikai elit, a kormány és a biztonsági erők elkövették ugyanazokat a hibákat, amelyeket más felkelések során, más kontinenseken, más fegyveres erők korábban is, azóta is elkövettek. A politikai elit nem ismerte föl a felkelésben rejlő veszélyt; politikusok önös érdekből rendszeresen beavatkoztak folyamatban levő felkelés-ellenes műveletekbe; a biztonsági erők létszáma, kiképzése, felszerelése nem volt elegendő a feladat végrehajtásához; aktív műveletekre kevés erő jutott, mert az állomány jelentős részét helyhez kötötte az őrszolgálat; a helyi civil lakosság bizalmatlan volt a biztonsági erőkkel szemben, a biztonsági erők civilekkel szemben tanúsított magatartása viszont alig különbözött a japán megszállókéétól. Mindez oda vezetett, hogy 1946 és 1949 között a biztonsági erők alaposan elidegenítették maguktól és a kormánytól a civil lakosságot; ha nem is voltak teljesen tehetetlenek, tevékenységük semmiképpen nem mondható sikeresnek.¹⁷ A Hukbalahap megerősödött, és képes volt ellenőrzése alá vonni Luzon sziget középső részén Bulacan, Pampanga, Tarlac, and Nueva Ecija tartományokat (ez a Fülöp-szigetek legtermékenyebb mezőgazdasági vidéke, az ország "rizses kosara"), majd Nueva Vizcaya, Pangasinan, Laguna, Bataan és Quezon tartományok egyes területeit, és áttért más szigetekre is – elsősorban Panayon volt még nagyon erős.

A biztonsági erők e nehéz időszakban csak a független gerillavadász alakulatok tevékenységében tudtak komoly sikert felmutatni. Az első ilyen alakulatot – a "Nenita" egységet – Napoleon D. Valeriano őrnagy szervezte.¹⁸ Négy tiszt és 50 válogatott tiszthelyettes és sorkatona alkotta. Gyakorlatilag szabad kezet kaptak, hogy bármilyen eszközzel, akár terrorral és likvidálással is, válaszoljanak a Hukbalahap tevékenységére.¹⁹ Alaposan tanulmányozták a hukok lesállításokban és rajtaütésekben alkalmazott harceljárásait, felderítő

¹⁵ A mozgalom nevét csak 1950-ben változtatták meg, Hukbong Mapagpalaya ng Bayan - Népi Felszabadító Hadsereg lett

¹⁶ A mezőgazdaságban a nagybirtokok és haszonbéri rendszer a jobbagyságra emlékeztető viszonyokat eredményezett. A javak és gazdasági előnyök egyenlőtlen elosztása konzerválta a szegénységet és a nyomort. A politikai élet és a közigazgatás valamennyi szintjének mély korrupciója konzerválta az áldatlan állapotokat. A háború pusztítása e problémákat tovább éllezte.

¹⁷ *Counter-guerrilla Operations in the Philippines* (1961) és McClintock (1992)

¹⁸ Valeriano őrnagy színes egyéniség volt – az alakulatot nem a Fülöp-szigeti történelem nagy alakjáról vagy fontos eseményéről, hanem akkori barátnőjéről nevezte el.

¹⁹ McClintock (1992)

rendszerüket, támogató hálózatukat, és gyenge pontjaik támadásával az ellenség területére vitték a harcot. A Nenita egység hajtotta végre a leghatékonyabb felkelés-ellenes műveleteket 1946 és 1949 között. Tagjai nem nagyon vesződtek foglyokkal, akiket az engedékeny (vagy megfélemlített) bíróságok "bizonyíték hiányában" amúgy is szabadon engednének, és a civilek és gerillák közötti különbséget sem firtatták különösebben. Kemény kezű eljárásaik népszerűtlenek voltak, de legalább valódi eredményeket (elsősorban halott gerillákat) tudtak felmutatni – ezért a negatív politikai visszhang ellenére is élvezték a legfelső politikai és katonai vezetés védelmét és támogatását.

Valeriano a Nenita egységgel gyűjtött tapasztalatok alapján dolgozta ki az "X Erő" műveleti eljárás elvét: egy alaposan kiképzett gerilla-vadász erő álcázza magát létező huk alakulatnak és hatoljon be huk területre. Létesítsen jó kapcsolatokat a helyi lakossággal és huk alakulatokkal. Gyűjtsön információkat az ellenséggel együttműködő helyi tisztviselőkről, politikusokról, rendőrökről, csendőrökről, katonákról, az ellenség hadrendjéről, szervezetéről, elhárító rendszeréről, hírközlő rendszeréről, helyi ellátó rendszeréről és támogató hálózatáról. A legalkalmasabb pillanatban intézzen megsemmisítő támadást a gerillák ellen és vonuljon vissza saját területre. Így részben megoldódni látszott a felkelés-ellenes műveletek nagy problémája: a felkelők felderítő, elhárító és riasztó rendszerei általában olyan hatékonyan működnek, hogy erőiket a biztonsági erők nem tudják felderíteni és nagy létszámban pusztítani. Az X Erő alkalmazására legmegfelelőbb körülmény az ellenséges alakulatok közötti bizonytalan és lassú híradó kapcsolat volt, vagy a biztonsági erők műveletei következtében hosszú időre szétzilált és nehezen újjáépíthető vezető és ellenőrző rendszer.²⁰

Az X Erő műveleti eljárást először 1948. tavaszán alkalmazták, amikor a Hukbalahap ereje csúcán volt, és készen állt az ország más területeire is kiterjeszteni befolyását, de hírközlő rendszere (mely elsősorban futárookra épült) lassú volt, és a hiányos kommunikáció következtében maguk a hukok sem voltak tisztában saját szervezetük minden részletével. Mikor a Luzon sziget déli tartományaiban működő – gyakorlatilag független – huk szervezetek vezetője, Villegas ezredes meghalt, egyes alakulatai keresni kezdték a kapcsolatot (és a csatlakozás lehetőségét) Luis Taruc jobban szervezett közép-luzoni erőivel. Taruc egységei is keresték a kapcsolatot a dél-luzoni erőkkel: a vezetési vákuumot valahogy be kellett tölteni. Valeriano őrnagy e helyzetben meglátta a lehetőséget, hogy a biztonsági erők belülről támadják a gerilla szervezetet. Utasította Maraña hadnagyot, a 16. csendőrszázad parancsnokát, hogy hozzon létre egy ideiglenes különítményt, amely alkalmas erre. Maraña kiválasztott

²⁰ *Counter-guerrilla Operations in the Philippines* (1961)

maga mellé 46 csendőrt, tiszthelyettest és tisztet, és hetekre eltűnt velük az esőerdő mélyén, egy különleges kiképzőtáborban.

A kiképzés során nagyobb alegység beszivárgásához és túléléséhez szükséges eljárásokon volt a hangsúly: erőnlét; alegységi harcászat; felderítés; rádióforgalmazás; elsősegély; szökés, túlélés és rejtőzködés. De ezen túlmenően meg kellett tanulni úgy viselkedni, hogy a sikeres, fel tünés nélküli beszivárgás után, a valódi gerillákkal történő találkozások során se fogjon gyanút senki. A csendőrök leadtak minden olyan felszerelési és személyes tárgyat, ami a biztonsági erőkre utalt volna, és ugyanolyan civil ruhákat, fegyvereket, használati tárgyakat és propaganda anyagokat kaptak, mint a gerillák. Feladták a hajvágást, a borotválkozást, a szappan használatát, hogy higiéniai szokásaikban is utánozzák a gerillákat, akik számára az őserdő mélyén a borotválkozás és fürdés ritka luxus volt. Megtanulták a dél-luzoni gerilla parancsnokok nevét és személyleírását, és akire illett valamelyik ismert gerilla leírása, az fölvette annak személyazonosságát. A kiképzés fontos része volt az indoktrináció, melynek során átállt gerillák tanították a csendőröket gerillaként viselkedni: egymást és rangidőst gerilla módra üdvözölni; gerilla módra étkezni és öltözni, a gerillák napirendje szerint élni. Minden beszélgetés a felvett huk identitás alapján folyt: a dél-luzoni gerilla egységekben szokásos rendfokozatokat, álneveket és gúnyneveket használtak, elvtársnak és testvérnek szólították egymást. Tanulmányozták a huk propaganda kiadványokat, elsajátították a huk ideológiát, megtanulták a huk mozgalmi énekeket, és megtanultak huk stílusban politikai beszédeket mondani.

A csapat első bevetése előtt egy járőr végigment az útvonalon, amit egy dél-Luzonból észak felé tartó, biztonsági erők elől rejtőzködő gerilla alakulat követne. Megfigyelték a civil lakosság magatartását, feljegyzéseket készítettek az ösvényekről és akadályokról. A járőr jelentéséről nagyon alapos eligazítást tartottak az alakulatnak. A hitelesség kedvéért a katonai kórházban meggyőztek két ambuláns sebesültet is, hogy tartsanak az alakulattal.

A bevetésre 1948. április 14-én került sor: az álruhás csendőrök éjjel átlépték a startvonalat, és rövidesen előre megrendezett tűzharcba keveredtek a biztonsági erők egy másik alakulatával. Rövidesen elszakadtak, és "sebesültjeikkel" együtt eltűntek a cél-területen. Még aznap éjjel sikerült kapcsolatba lépniük két valódi huk alakulattal, az 5. és 17. századokkal. A találkozást követő gyanakvó kérdezősködés (személyazonosság, alakulat, célok, korábbi műveleti terület, az észak felé jövet követtett útvonal) igazolta, hogy szükség van az alapos felkészülésre. Az ál-gerillák fedő története – a "legenda" – kiállta az első próbát.

A huk századok és az ál-gerillák közel két napot töltöttek együtt, megtárgyalták a gerilla élet viszontagságait és a műveletekben szerzett tapasztalataikat. Az ál-gerillák elismételték a dél-luzoni gerilla egységek életéről és műveleteiről tanult történeteket, a valódi gerillák dicsekedtek erejükkel, különösen parancsnokukkal. A beszélgetésekből az ál-gerillák létfontosságú információkat gyűjtöttek a gerilla mozgalomról, a helyi körülményekről, a propaganda tevékenységről, az ellátó rendszerről. Megtudták azt is, hogy kik azok a helyi tisztviselők, polgármesterek, rendőr parancsnokok, akik együttműködnek a gerillákkal. Ezen túlmenően azt is megtudták, hogy egyes csendőrök is ellátják a gerillákat információkkal.

Április 18-án (négy nappal a művelet kezdete után) további két huk század (4. és 21.) érkezett a közös táborba. Egyikük egy Bundalian nevű parancsnok vezetése alatt a "végrehajtó század" volt - a huk igazságszolgáltatás fő eszköze közép-Luzonban. A két új alakulattal az ál-gerillák és valódi hukok aránya 1:3 lett, de a valódi hukok a következő napokban sem adták jelét, hogy gyanakodnának az újonnan érkezettekkel. Csak a hatodik nap reggel érezte úgy Maraña hadnagy, hogy egyes hukok hirtelen gyanakodni kezdenek.²¹ Jelt adott a támadásra, és a küzdelemben, mely alig fél óráig tartott, a hukok 82 embert veszítettek. A halottak között volt egy közeli város polgármestere, Bundalian, két másik parancsnok, és két tiszt, akiket Luis Taruc küldött a "délről érkezett elvtársak" ellenőrzésére. Maraña hadnagy azonnal tájékoztatta parancsnokságát a történetekről és javasolta a menekülő hukok üldözését. A körzetben végrehajtott további műveletekben még 21 huk halt meg, és további kilencet elfogtak. A több mint 100 letartóztatott helyi civil közül 17 az ál-gerillák által felszámolt századok tagjának bizonyult. Három héttel később két huk alakulat tűzharcba keveredett egymással: mindkettő azt hitte a másiktól, hogy az egy ál-gerilla alakulat – ennek további 11 huk áldozata volt.

Az első sikeres *X Erő művelet* után más körzetekben is alkalmazták az elvet, de csak ritkán: az ál-gerilla alakulatok híre gyorsan elterjedt a hukok között, és egy-egy sikeres művelet után hosszú ideig mély gyanakvással tekintettek minden ismeretlen személyre és még mélyebben a váratlanul fölbukkanó, kapcsolatot kereső, ismeretlen alakulatokra. E bizalmatlanság akadályozta az együttműködést és a koordinációt, amit tekinthetünk az *X Erő* műveletek pozitív utóhatásának.

A Nenita egység, az *X Erő műveletek* és a reguláris alakulatok korlátozott sikerei ellenére a Hukbalahap mozgalom ereje nőtt, és a Fülöp-szigetek biztonsági helyzete egyre rosszabb lett. Ramon Magsaysay védelmi miniszteri

²¹ Maraña hadnagy megérzése helyes volt: a túlélők kihallgatása során kiderült, hogy egyes hukoknak föltűnt, hogy az ál-gerillák milyen jól el vannak látva lőszerrel, és fegyvereik milyen jó állapotban vannak.

kinevezésével a helyzet alapvetően megváltozott. Magsaysay rövid idő alatt új életet adott a felkelés-ellenes harcnak,²² és a kinevezését követő három-négy év alatt gyakorlatilag felszámolta a felkelést.

Idővel az *X Erő műveletek* finomultak, és a "mennyiségi erőszaknál" nagyobb hangsúlyt kapott a "minőségi." Huk vezető káderek, különösen hatékony gerilla egységek és különösen hatékony gerilla eljárások kerültek a műveletek központjába. Két konkrét példa:

– Az 1950-es évek elején Panay szigeten egy átállt huk parancsnok vezetésével 20 átállt huk gerilla és három felderítő tiszt behatolt a szigeten működő gerillák területére. Három hónapon át információkat gyűjtöttek, miközben megalapozták hírnevüket, mint valódi huk egység, és a helyi huk parancsnokok bizalmába férkőztek. Végül meghívták a panay-i gerilla parancsnokokat egy grill-sütő partyra, melynek során valamennyit elfogták vagy megölték és megbénították a szigeten a gerillák szervezetét.²³

– A huk ellátó rendszer a parasztok, kisvállalkozások, üzletemberek rendszeres megsarcolására épült. E rendszer megbontásához egy Manila környéki zászlóalj parancsnoka civil rendszámmal, cég-emblémával ellátott teherautókat szerzett; emberei civil ruhát öltöttek és normális, mindennapi üzleti tevékenységbe kezdtek. A huk beszerzők gyorsan fölfigyeltek az új vállalkozásra, az egyik teherautót egy néptelen környéken megállították - és azonnal elestek a raktérben rejtőző lövészraj tüzeiben. Néhány ilyen tapasztalat után alaposan megcsappant a kifosztott teherautók száma.²⁴

A Nenita egység második (és utolsó) reinkarnációja a "C század" (Charlie Company) volt. Napoleon Valerianot 1950-ben előléptették és kinevezték a 7. zászlóalj harccsoport (7th Battalion Combat Team – BCT) parancsnokának. A Nenita egységgel és az X Erő műveletekben szerzett tapasztalatok alapján a zászlóalj C századából Valeriano különleges mélységi felderítő erőt hozott létre. A kb 100 tiszt, tiszthelyettes és lövész mélyen az őserdőben, egy rejtett táborban megtanult gerilla módra élni, gondolkodni, viselkedni, beszélni, harcolni. Kiképzésük végén a katonák megjelenése és magatartása semmiben nem különbözött a gerillákétól: rongyos, borotvátlan, mezítlábás vademberek voltak, egyetlen katonai felszerelési tárgy nélkül; kulacs helyett saját készítésű ivótökből ittak, evőcsésze és evőeszközök helyett kézzel ettek a közös

²² A Magsaysay reformok részletes ismertetése túlmutat jelen tanulmány keretein, de nagyon rövid összefoglalójuk megtalálható jelen szakasz végén.

²³ Smith (1965)

²⁴ Greenberg (1987) és Valeriano és Bohanan (1962)

főzőedényekből, fogkefe és fogkrém helyett gallyakat rágtak, és tökéletesen elsajátították a huk ideológiát.

A hukok – keserű tapasztalatok alapján – mélységes gyanakvással kezeltek minden ismeretlen gerilla alakulatot. A C század nem is kísérletezett X Erő műveletekkel, nem keresett kapcsolatot huk egységekkel. Mégis sikerrel működött, mert tökéletes kaméleon volt. Kis felderítő alegységei behatoltak mélyen az ellenséges területre, és a helyzettől függően egyenruhában vagy civilnek öltözve jelentek meg, vagy észrevétlenek maradtak a dzsungelben; láthatatlanul megfigyeltek és jelentettek, vagy váratlan, erőszakos rajtaütéseket hajtottak végre; titokban vagy mindenki szeme láttára, egyenruhában vagy katonának öltözve ejtettek foglyul kijelölt személyeket.²⁵

Magsaysay reformjaiban átszervezett, megerősödött biztonsági erők folyamatos támadásainak eredményeként a Hukbalahap ereje 1954-re 2,000 fő alá apadt, elvesztette a helyi polgárok támogatását, és immár nem képviselt különösebb nemzetbiztonsági fenyegetést. Luis Taruc, a mozgalom vezetője 1954. május 17-én kijött a dzsungelből és megadta magát, és a következő év során a biztonsági erők fölszámolták az utolsó ellenálló csoportokat is. Nyilvánvaló, hogy a kormány sikerében számtalan tényező játszott szerepet, a politikai és gazdasági intézkedésektől a földrajzi adottságokon át a biztonsági erők tevékenységéig. A Fülöp-szigetek fekvése és távolsága akadályozta a Hukbalahap külföldről történő támogatását. A tarka Fülöp-szigeti etnikai, törzsi és nyelvi mozaik megosztotta a társadalmat. E körülmények következtében a felkelés nem tudott valódi nemzeti mozgalommá kifejlődni. De a meghatározó tényező az újító és alkalmazkodó intézményi kultúra és a Magsaysay nevéhez fűződő társadalmi, gazdasági és katonai programok szinergiája volt.

– Az egy kézben összefogott politikai irányítás egységet teremtett a kormány politikai, információs, gazdasági és katonai hatalmi eszközei között. Ez lehetővé tette az információs műveletek, a lélektani műveletek, a közkapcsolati munka és a közszolgálati tájékoztatás koordinálását a polgári akcióprogramokkal, a katonai műveletekkel és a hatékony felderítő munkával.

– Az átállt gerilláknak juttatott föld és az általános földreform ígérete megszüntette a felkelés kiváltó okát és megosztotta a felkelőket: elválasztotta a végső győzelemig harcolni kész kemény kommunistákat a kevésbé elszánt, csak a jövő kilátástalansága miatt harcoló, vagy erőszakkal toborzott gerilláktól.

– Agresszív kis alegységi műveletek jelentős nyomást gyakoroltak a huk felkelőkre, megszüntették a biztonsági erők statikus, "helyőrségi" mentalitását,

²⁵ *Counter-guerrilla Operations in the Philippines*, (1961)

és garantálták a polgárok biztonságát. A csapatok fegyelmének és hatékonyságának javításával, segítőkész magatartásával, a helyi politikai vezetőkkel kiépített partneri kapcsolatokkal, a közös katonai-polgári programokkal lassan enyhült a polgárok bizalmatlansága.

– A korrupciótól mentes választások (1951) meggyőzték a Fülöp-szigeti polgárokat, hogy szavazócédulával sokkal könnyebben tudnak elérni politikai változásokat, mint fegyverrel. A biztonsági erők fegyelmezett magatartása és a választások tisztasága helyreállították a kormány, a fegyveres erők és a nép (a clausewitz-i szentháromság elemei) között a kölcsönös bizalmat és hűséget.

Nem véletlen, hogy az ál-gerilla alegységek és műveleteik a fenti összefoglalóban külön említést sem kapnak: megbújnak a "hatékony felderítő munka" és az "agresszív kis alegységi műveletek" között. Fegyveres konfliktusokban a siker alapja a csapatmunka, az egészen kis alegységek szintjétől, a haderőnemek szintjéig. Ez hatványozottan igaz az aszimmetrikus konfliktusokban - és e csapatmunkában az ál-gerillák csak egy kis részt vállaltak. Vitathatatlan, hogy kulcs-szerepük volt a felkelés elfojtásában, különösen annak kezdeti fázisában, amikor a Fülöp-szigeti fegyveres erők más alakulatai még nem álltak készen, hogy megküzdjenek a gerillákkal. Tevékenysége azért járult hozzá jelentősen a kormányerők sikeréhez, mert egy különösen jól átgondolt és jól koordinált program része volt, amelyben a katonai-biztonsági probléma megoldása csak egy (kétségtelenül fontos) feladat volt a végső cél felé vezető úton.

Rhodesia – Selous Scouts és Fire Force (1964-1980)

A rhodesiai afrikai nacionalista mozgalmak utcai zavargásai, sztrájkjai és afrikai lakosságot megfélemlítő akciói inkább a közbiztonságot fenyegető rendvédelmi és igazságszolgáltatási problémának tűntek, mint szervezett felkelésnek. A rhodesiai kormány és a politikai hatalmat kézben tartó fehér társadalom hosszú időn át nem akarta tudomásul venni a valódi fenyegetést, ezért a felkelés-elfojtó eljárások is csak késve jelentek meg.

Rhodesia domináns törzsei, a matabelék és a masonák saját (és eltérő katonai stratégiákat követő) felkelő mozgalmakat szerveztek a Szovjetunió illetve Kína támogatásával. A Szovjetunió támogatását élvező Zimbabwe African People's Union (ZAPU) elsősorban matabelékből állt. Fegyveres ereje, a Zimbabwe People's Revolutionary Army (ZPRA) szovjet-típusú, hagyományos erőkkel vívott harcra készült. Támaszpontjai nagyrészt Zambiában voltak. Masonák alkották a Zimbabwe African National Union (ZANU). Támogatást elsősorban Kínától kapott, következképp fegyveres ereje, a Zimbabwe National Liberation Army (ZANLA), Mao gerillaháború

elméletét követte. Támaszpontjai eredetileg szintén Zambiában voltak, de 1969-70 körül fokozatosan áttelepítette azokat Mozambikba, Rhodesia északkeleti határvidékére. A két felkelő szervezet nem működött együtt – sőt alakulataik gyakran egymás ellen is harcoltak.

Ál-gerillákat először a rendőrség belbiztonsági és felderítő főosztálya (Special Branch) alkalmazott az 1960-as évek közepén, majd sor került közös rendőri-katonai műveletekre is, de ezek csak minimális hasznos eredményt hoztak. Valójában különösebb szükség sem volt rájuk: a biztonsági erők felderítő hálózatai megbízhatóan működtek. De alapvető változás történt 1972-ben: az északkeleti határvidékre beszivárgó ZANLA gerillák a kormány felderítő hálózatait néhány hét alatt felszámolták²⁶ – és műveleti információk hiányában a biztonsági erők nem tudták harcra kényszeríteni a gerillákat.

Kézenfekvő válasznak tűnt visszatérni az ál-gerillák alkalmazásához, mint leggyorsabb eredményt ígérő megoldáshoz. Az első műveletek (1973. januártól) nem voltak különösebben sikeresek, de más információ forrás nem állt rendelkezésre. Hamarosan egyszerre három-négy ál-gerilla alegység is működött a műveleti területen a Special Branch irányítása alatt. Első műveleti sikerüket (amely tehát nem csak információkat eredményezett, de emberveszteséget is okozott a gerilláknak) 1973. augusztusban érték el. Nem sokkal később egy saját-tűz incidens meggyőzte a biztonsági erők vezetését, hogy az ál-gerilla alegységeket egy alakulatban kell egyesíteni, és műveleteiket szorosan koordinálni kell a hagyományos alakulatokkal.

Az alakulat megszervezésére Ronald Reid-Daly őrnagy kapott parancsot 1973. novemberben. Az eredetileg 120 fővel létrehozott Selous Scouts vegyes fehér-afrikai alakulat volt, afrikai tagjai nagyrészt a masonák – jelentős részben átállt gerillák – voltak. Első alegysége 1974. januárban hajtotta végre első műveleteit, és márciusban már három, egyenként 30-40 fős, masona nyelvet beszélő szakasz állt bevetésre készen, majd hamarosan felállítottak egy matabele szakaszt is. A Selous Scouts kezdeti sikerei alapján a létszámot hamarosan közel duplájára emelték. A háború végén a Selous Scouts már zászlóalj volt, 1,500 körüli létszámmal; az állomány fele visszafordított gerilla volt, akik a Special Branchtól kapták illetményüket.

A Selous Scouts eredeti célja fedett mélységi felderítés volt: észrevétlenül behatolni a cél-területre, gerilla-alakulatként elfogadtatni magukat a helyi lakossággal és a területen működő gerillákkal, meghatározni a gerilla-táborok és támaszpontok pontos helyét és titokban rájuk vezetni a fegyveres erők alakulatait. Ideális esetben az ál-gerillák valódi mivolta a támadások ellenére

²⁶ Cilliers (1985)

sem derült ki, és hosszú ideig a cél-területen tudtak maradni, és a művelet többször meg tudták ismételni. Csak akkor kezdeményeztek harcot, ha valódi mivoltuk kiderült, vagy ha a cél olyan fontos és értékes volt, hogy megsemmisítése minden kockázatot megért. Az ál-gerilla alegységek a behatolás, hitelesítés, információgyűjtés és rávezető tevékenység során mindig többé-kevésbé azonos alapelveket alkalmaztak (de természetesen a helyi terepadottságok és egyéb körülmények figyelembe vételével a részleteket módosították).

A cél-területre történt sikeres (észrevétlen) behatolás után fokozatosan bővülő kapcsolatokat létesítettek a törzsi lakossággal, és a felkelők helyi összekötőivel. Az összekötők közvetítésével kapcsolatba léptek a körzetben tartózkodó gerilla alakulatokkal, és megszerveztek egy találkozót. Ehhez nagy türelemre, többszöri levélváltásra volt szükség, ami több hetet is igénybe vehetett: a levelek közvetítők útján (esetleg több váltásban) mentek oda-vissza. A találkozóra egy semleges helyen került sor; a két csoport tagjai keveredtek, a helyi házi főzésű sör mellett meséltek egymásnak kalandjaikról, információkat cseréltek, forradalmi dalokat énekeltek; parancsnokaik esetleg megbeszélték néhány közös akció tervét, majd elváltak. (Az ál-gerillák fehér parancsnoka természetesen nem mutatkozhatott a helyi lakosság előtt, de még kevésbé a valódi gerillák előtt – rejtve maradt a közelben, a háttérből irányította a csapat tevékenységét és rádión tartotta a kapcsolatot a Selous Scouts parancsnoksággal.) Az ál-gerillák a találkozók során és más forrásokból gyűjtött információkat jelentették a Special Branch összekötő tisztjének vagy közvetlenül a kijelölt csapásmérő alakulatnak. A támadást próbálták úgy időzíteni – és ezzel a gyanút elterelni – hogy az ál-felkelők már ne legyenek a közelben, mikor megérkeznek a kormánycsapatok.

Az ál-felkelő műveletek további finomításaként a csapásmérő alakulatok támadásaiban megsemmisített gerilla alakulatok élve elfogott tagjait igyekeztek rávenni, hogy álljanak át a kormány oldalára, és harcoljanak korábbi bajtársaik ellen (e kísérletek kevés kivétellel eredményesek voltak). Az átállt gerillákkal kiegészített Selous Scouts alegység átvette a megsemmisített gerilla-csoport helyét, szerepét és "személyazonosságát" és folytatta tevékenységét. Az átállt gerillák segítségével (akik gyakran ismerték a helyi összekötőket) jelentősen le lehetett rövidíteni a hitelesítéshez szükséges időt. A siker természetesen attól függött, hogy mennyire tudták titokban tartani az eredeti gerilla csoport megsemmisítését.

A fedett mélységi felderítő feladatok mellett a Selous Scouts alegységek végrehajtottak támadó, agresszív műveleteket is. A gerilla-vadász alegységek határon túli támaszpontjukra hosszú, sikeres bevetés után visszatérő gerilláknak adták ki magukat és végigmentek egy-egy korábban felderített behatolási

útvonalon. Útközben további információkat gyűjtöttek, és likvidálták a befelé tartó gerilla egységeket, amelyekkel találkoztak.

Számos ál-gerilla művelet célja az volt, hogy bizalmatlanságot keltsenek a felkelő mozgalmak és a törzsi lakosság között. Például rejtett megfigyelők légicsapást hívtak le egy gerilla erőre, miután az elhagyott egy falut. Mikor ez több alkalommal is megismétlődött, a felkelők meggyanúsították a falut, hogy a biztonsági erőknek jelentenek, és megfélemlítésként kivégezték a falu néhány vezető személyét – és ezzel véget is vetettek a falutól várható önkéntes támogatásnak. Maguk az ál-gerilla erők is hajtottak végre kivégzéseket: összeterelték egy-egy falu lakosságát, a helyi gerilla összekötőt megvádolták, hogy elárulta a mozgalmat, és a lakosság szeme láttára megölték. A faluban mindenki tudta, hogy az összekötő a felkelő mozgalom hű és lelkes támogatója volt – kivégzése értetlenséget és csalódást keltett és gyanakvást szított.²⁷ E törvényellenes eljárások helyi és azonnali hatása nagyon pozitív lehetett ugyan, de határozottan negatívan befolyásolták a törzsi lakosság kormány iránti hűségét és tiszteletét, mikor valódi háttérük kitudódott.

Az ál-gerillák műveleteinek egyik legfontosabb eredménye az volt, hogy a valódi gerilla alegységek között általános bizalmatlanságot és gyanakvást szított. Ahogy egyre szélesebb körben köztudottá vált az ál-gerillák léte, úgy egyre hosszabb időt vett igénybe a valódi gerilla csoportok közötti kapcsolat teremtés: hosszas szóbeli és írásbeli üzenetváltások előztek meg minden találkozást, és egyre nehezebbé vált a gerillák számára, hogy nagyobb műveletekhez erőiket összevonják és műveleteiket koordinálják. E bizalmatlanság még nagyobb volt – és a rhodesiai kormány számára még pozitívabb eredményeket hozott – olyan körzetekben, ahol mind ZANLA, mind ZPRA erők jelen voltak. Magukat ZANLA alakulatnak álcázó ál-gerillák támadták a ZPRA alakulatokat, ZPRA-nak álcáztak a ZANLA-t. Mikor 1976 és 1978 között ZANLA kereste a lehetőséget, hogy behatoljon a matabele területekre, a két felkelő mozgalom közötti fegyveres összecsapások mindennapossá váltak.

A Selous Scouts, mint a Special Branch irányítása alatti erő, sem a katonai hírszerzéssel, sem a felkelés-elfojtó műveleteket végrehajtó harcászati alakulatokkal nem tartott közvetlen kapcsolatot. A megszerzett információkat a Special Branch saját belátása szerint használta föl. A dandárparancsnokságok időnként utasítást kaptak, hogy egy kijelölt körzetben szüntessék be a műveleteiket,²⁸ majd újabb utasításra folytathatták azokat – de az ál-gerillák információiból szinte semmit nem láttak. Ez a körülmény inkább a parancsnoki

²⁷ Ezek az eljárások olyan gyakorivá váltak a háború vége felé, hogy a rendőrség bünygyi osztálya nyomozást kezdeményezett számos Selous Scouts és a Special Branch személy után. Cilliers (1985)

²⁸ A rhodesiai fegyveres erők szakkifejezése szerint a területet "befagyasztották," hogy elkerüljék a biztonsági erők és az ál-gerillák közötti véletlen találkozásokat. Cilliers (1985)

állomány hiúságát sértette, semmint a felkelés-ellenes műveletek hatékonyságát: a biztonsági erők hagyományos alakulatai megkapták a szükséges információkat, hogy a felderített és azonosított gerilla-csoportokat támadni tudják.

A felderítő funkció mellett a Selous Scouts erői egyre több határon túli műveletben vettek részt. Ezek egy része mélységi felderítés és megfigyelés volt, de egyre többször hajtottak végre rajtaütéseket Mozambikban, Zambiában és Botswanában. E műveletekben a katonák gyakran a szomszéd országok egyenruháját viselték, járműveikre azok jelzéseit festették, de ezt leszámítva egyre nagyobb léptékű támadásaik inkább hagyományos erők rajtaütéseire emlékeztettek – motorizált menetoszlopok, páncélautók, tüzérségi és légi támogatás – semmint ál-felkelő műveletekre. E műveletek katonai szempontból sikeresek voltak, de politikai hatásuk gyakran negatív volt. A határon túli műveletekben a rhodesiai erők próbáltak a szomszédos országok fegyveres erőnek minimális veszteségeket okozni – de nem mindig jártak sikerrel; még nagyobb bajt okoztak a helyi civil lakosság "járulékos veszteségei." Gyakran még a gerilla bázisok elleni sikeres támadások is negatív politikai visszhangot váltottak ki. A mozambiki Nyadzonya Pungwe közelében létesített ZANLA tábor elleni támadást 1976. augusztusban 86 Selous Scout katona hajtotta végre. A reggeli sorakozó idején mozambiki színekre festett teherautókkal és páncélautókkal behajtottak a tábor területére és rövid tűzharcban megöltek 1000 gerillát. Katonai szempontból ez feltűnően jó eredmény volt – de a tábort az ENSZ menekülttáborként tartotta nyilván; ezen túlmenően az áldozatok között voltak a tábor kórházában ápolott betegek és sebesültek is: a fényjelző lövedékek fölgyújtották az épületet és a páciensek bennégtek. Az akció negatív nemzetközi visszhangja semlegesítette a katonai sikerből származó előnyöket.

A rhodesiai sikerek és a gerillák óriási veszteségei csak a biztonsági erők nyomasztó harcászati fölényét bizonyították: a látványos sikerek ellenére egyre nőtt a beszivárgó gerillák száma, egyre kisebb lett a kormány ellenőrzése alatti terület, egyre kevesebb afrikai támogatta a kormányt. A harctéri sikerek csak késleltetni tudták a rhodesiai felkelés győzelmét: a kormány 1980-ban gyakorlatilag feltétel nélkül kapitulált, és ügyesen manipulált választások után a hatalmat átvették a nemzeti felszabadítási mozgalmak. Történelmi determinizmus ide, "progresszív erők erkölcsi fölénye" oda, Rhodesia kudarca nem volt törvénytörő – de még kevésbé volt törvénytörő a kudarc mértéke. Kétségtelen, hogy a status quo tarthatatlan volt, és a felkelés lángját csak valamilyen hatalom-megosztással járó kompromisszum tudta eloltani. De a kormány "túl későn, túl kevés" intézkedéseit és elhibázott felkelés-ellenes stratégiáját a biztonsági erők bátorsága, kiképzésük magas színvonala, agresszív győzni akarásuk nem tudta ellensúlyozni.

Az aszimmetrikus hadviselés jellemzője, hogy maga a civil lakosság a harctér, és a legjobb kormány intézkedések sem érnek semmit, ha a kormányerők nem tudják garantálni a civilek biztonságát. Enélkül a civilek (akik legszívesebben kimaradnának az egészből) elkerülhetetlenül két teljes hűséget és támogatást követelő, az ellenség támogatását szigorúan és könyörtelenül büntető malomkő között őrlődnek. Előbb-utóbb kénytelenek választani – és ahogy múlik az idő egyre többen állnak a felkelők oldalára, mert egyrészt az a könyörtelenebb és fenyegetőbb, másrészt bebizonyította, hogy a kormányra nem lehet számítani. A rhodesiai biztonsági erők fenyegető magatartásukkal és büntető műveleteikkel – és ezeken belül a Selous Scouts műveletek egy részével – pontosan ezt az eredményt érték el: fokozatosan a felkelők oldalára kényszerítették az afrikai lakosságot. A kormány stratégiája az afrikaiak biztonságának garantálása és a felkelők ellenőrzése alatti területek visszaszerzése helyett a lehető legnagyobb számú felkelő megsemmisítésére helyezte a hangsúlyt, és az afrikai lakosság büntetésével akarta elérni, hogy megvonják támogatásukat a felkelő mozgalomtól. A Selous Scouts – mint a biztonsági erők többi alakulata is – e téves stratégia eszközei voltak.

Pandzsáb, India – a macskák (1980-1994)

A pandzsábi szikh felkelés elfojtása különös figyelmet érdemel európai biztonsági szakemberek részéről, mert körülményei sokkal közelebb állnak a mai és jövőben várható európai helyzethez, mint akár a fentiekben elemzett események, akár a mai iraki vagy afganisztáni állapotok. Pandzsáb India egyik legfejlettebb állama, jó infrastruktúrával, jó út- és vasút-hálózattal, milliós nagyvárosokkal. Az intenzíven művelt, lankás vidéken a felkelők nehezen találtak rejtkehelyet – ezért a felkelés inkább nagyvárosi terrorizmus volt, semmint klasszikus gerilla háború. És Rhodesiával vagy a mai Irakkal és Afganisztánnal ellentétben a pandzsábi szikh felkelést egy pandzsábi szikh rendőrtábornok parancsnoksága alatt pandzsábi szikh rendőrök fojtották el.

Mint minden komplex társadalmi jelenség, a pandzsábi felkelés is számos kiváltó okra vezethető vissza. A "zöld forradalom"²⁹ negatív gazdasági és társadalmi hatásai; a szikh vallás átpolitizálása és a vallási fundamentalizmus feléledése; a helyi (állami) és központi (szövetségi) szintű politikai pártok harca; Indira Gandhi miniszterelnök machinációi; a szövetségi kormány központosítási törekvései; a szikh diaszpóra uszítása; Pakisztán ambíciói³⁰ mind hozzájárultak ahhoz, hogy az 1970-es évek végén napirendre került a szuverén, teokratikus

²⁹ A 20. század közepétől új növényfajtákkal, új termesztési eljárásokkal, gépesítéssel, műtrágyákkal és növényvédő szerekkel elért többszörös mezőgazdasági termelékenység-növekedés a hagyományos agrár-társadalmakban jelentős polarizációhoz is vezetett: a farmerek egy része meggazdagodott, mások annyira elszegényedtek, hogy földjüket is elvesztették.

³⁰ Gill, (1997), Gill 2001., Kang (2005) és Mahadevan (2008)

szikh állam (Khalisztán) gondolata. Fundamentalista szikhek egy kis csoportja egyre hangosabban követelte a függetlenséget, egyre erőszakosabban lépett föl az azt ellenzőkkel szemben - és egyre több támogatót talált. A fokozatosan növekvő erőszak és polgári engedetlenség 1982-től fokozatosan nyílt felkeléssé vált. A felkelés első tíz évére az állami és szövetségi kormányok habozó, bizonytalan, hol túl keménykezdű, hol túl engedékeny politikája volt jellemző - ami károsan befolyásolta a biztonsági erők tevékenységét, mert nem kaptak egyértelmű útmutatást.

A felkelő szervezetek, támogató hálózatok és a fegyveres akciók elemzése során a rendőrök fölfigyeltek a felkelők és a helyi bűnszervezetek szoros kapcsolataira. Az aszimmetrikus hadviselés és a bűnözés között gyakori a kapcsolat és átjárás, de a Khalisztán mozgalom esetében a bűnszervezetek nélkülözhetetlenek voltak a mozgalom túlélése és növekedésre szempontjából. A mozgalom helyi társadalmi támogatottsága - különösen a kritikus kezdeti fázisban - minimális volt, ezért vezetői kénytelenek voltak a csempész hálózatokhoz fordulni fegyverekért és logisztikai támogatásért.³¹ A rendelkezésre álló információk azt mutatták, hogy a mozgalom nem csak eszközeit szerzi be a csempész-hálózatoktól, de kemény és edzett emberanyagforrásnak is tekinti az alvilágot. A terroristák és az alvilág közötti szoros kapcsolatok alapján logikusnak tűnt, hogy a terrorista csoportokat az elsősorban anyagi motivációjú, ideológiai szempontból nem elkötelezett bűnszervezeteken és egyéni bűnözőkön keresztül támadják.

Az első kísérletre 1986 második felében került sor. Az amritszári rendőrfőkapitány létrehozott egy alkalmi harc-csoportot különlegesen veszélyes terroristák üldözésére és elfogására. Olyan tiszteket választott ki, akik különösen jól ismerték a helyi alvilág működését. A kiválasztott tiszteket utasította, hogy élesszék föl alvilági kapcsolataikat, kezdjenek el embereket toborozni és információkat gyűjteni, ami lehetővé teszi majd terrorista káderek letartóztatását. Az első, legégetőbb feladat a amritszári Arany Templomban, a hívők tömegeiben menedéket találó terroristák elfogása volt.³² A terrorista szervezetek működését jól ismerő bűnözőkből összeállítottak egy ál-felkelő csoportot, amely a templomban kapcsolatba lépett a terrorista vezetőkkel és azonosította őket a biztonsági erők számára. Az eredmény gyors siker volt: a mozgalom több vezetőjét sikerült letartóztatni az ál-gerillák információi alapján.

³¹ A mozgalom pakisztáni támogatása 1986 végéig korlátozott volt. Csak 1987-től kezdve lett Pakisztán az eszközök (különösen az Indiában nehezen beszerezhető gépkarabélyok, robbanóanyag és időzítő szerkezetek) fő forrása.

³² Indiában a templomoknak, szent helyeknek, zarándokhelyeknek különleges státuszuk van, sokkal nagyobb tisztelet övezi őket, mint Európában – vagy akár az USA-ban. A biztonsági erők hivatalos minőségükben csak nagyon ritkán és nagyon indokolt esetben teszik be a lábukat. A Khalisztán mozgalom vezetői kihasználták ezt a körülményt, és a gurudwarákat (a szikh vallás templomait) menedékhelyként, parancsnoki harcálláspontként, fegyverraktárként és erődként használták.

Az eljárást Pandzsáb más régióiban is bevezették, és jelentős sikereket értek el – megtörték a terroristák alvilág fölötti monopóliumát és megnyílt a lehetőség a legveszélyesebb terrorista káderek semlegesítése felé.

Az ál-felkelőket a rendőri zsargon "macskáknak" nevezte.³³ A macskák kis csoportokban dolgoztak, beépültek a felkelő szervezetekbe (ebből a szempontból a tevékenységük gyakran inkább titkos ügynökökre emlékeztetett, semmint mélységi felderítő vagy csapásmérő erőkre). Feladatuk elsősorban az információ-gyűjtés volt, de indokolt esetben letartóztatásokat is fogatosítottak, és végrehajtottak rajtaütéseket is. Legfontosabb célpontjaik a Khalisztán mozgalom vezetői, tervezői és ideológusai voltak. Az egyetértést és együttműködést építeni képes vezetők elvesztése hatalmi harcokat eredményezett, és a mozgalom fokozatos szétforgácsolódásához vezetett. A macskák második prioritása a legeltökéltebb, legerőszakosabb terroristák semlegesítése volt, függetlenül attól, hogy azok hol álltak a szervezet hierarchiájában. Ezek elvesztése jelentős mértékben degradálta a szervezetek ütőképességét.

E kezdeti fázisban a Khalisztán mozgalom tagjainak ideológiai elkötelezettsége még nagyon erős volt, az elfogott felkelőket nagyon nehéz feladat volt visszafordítani, ezért a macskák még elsősorban rendőrök és alvilági elemek voltak. A bűnözők ezt a körülményt messzemenően ki is használták: a tartó tisztaknek számtalan kisebb bűntényt kellett elsimítaniuk, másokat kénytelenek voltak nem tudomásul venni, hogy megtarthassanak egy jó ügynököt. A rendőrtisztek e problémát két oldalról közelítették meg. Egyrészt magasabb díjazást fizettek a macskáknak, hogy szilárdabb ellenőrzést gyakorolhassanak fölöttük, és hogy azok magukénak érezzék az ál-gerilla akciók sikerét. Másrészt a bűnöző elemeket fokozatosan saját erőikkel, illetve a kevés visszafordított terroristával helyettesítették.

A felkelés második szakaszában (1989-1991) a biztonsági erők egyre nagyobb veszteségeket okoztak a terroristáknak,³⁴ ami a mozgalom fokozatos "felhígulásához" vezetett: az újonnan toborzott terroristák ideológiai elkötelezettsége messze elmaradt a gyorsan fogyatkozó kemény magtól. A felderítői információk alapján fölállított adatbázisok is kezdtek eredményeket hozni: a rendelkezésre álló (és állandóan frissített) adatok elemzésével azonosítani tudták azokat a terroristákat, akiket ösztönzőkkel vagy kényszerrel (de még inkább ezek helyes kombinációjával) valószínűleg rá lehet majd venni, hogy bajtársaik ellen forduljanak. A legnagyobb változást a rendelkezésre álló

³³ Az elnevezés nem indiai mitológiai vagy vallási egzotikum. Valószínűleg amritszári rendőrtisztektől származik, és alapja az angol népi bölcsesség: "set a cat to catch a mouse" (egérfogáshoz használj macskát). Mahadevan (2007)

³⁴ A terroristák veszteségei 1989-ben 100 százalékkal nőttek az előző évhez képest.

pénzalapok óriási növekedése jelentette: a rendőrség immár a különösen notórius terroristák fejére nagy vérdíjakat tudott kitűzni, és hasznos információkért és egyéb szolgáltatásokért olyan összegeket tudott fizetni, amiért már érdemes volt kockázatot vállalni.³⁵

Ebben a fázisban kezdték nagy számban bevonni a visszafordított terroristákat az ál-gerilla csoportokba: a veszteségek demoralizáló hatása, az alacsonyabb fokú ideológiai elkötelezettség és a nagy jutalmak csábítása következtében nem csak az elfogott terroristák visszafordítása bizonyult könnyebb feladatnak, de egyre több terrorista önként föladta magát (és bajtársait) jutalom ellenében. A pénzjutalom csábítása mellett az is együttműködésre készítette a felkelőket, hogy így elkerülhették a szigorú büntetést vagy a rendőrséggel folytatott, többnyire halálos végű, tűzharcot.

Egyes visszafordított felkelők számára (különösen azoknak, akik fiatalon, iskolai végzettség és szaktudás nélkül csatlakoztak a mozgalomhoz) a macska szerep volt az egyetlen megélhetési forrás. A tartótiszt javaslata alapján egy sikeres macska előtt megnyílhatott az út a rendőrségi karrier felé. Az első lépésben a macskából (ami nem volt hivatalos rendőri státusz) Special Police Officer (segédrendőr)³⁶ lett, ami ideiglenes, de hivatalos státusz volt. Innen léphetett tovább a reguláris rendőrséghez.

A macskák alkalmazása dominó-hatást váltott ki: egy terrorista letartóztatása és visszafordítása egy egyre gyorsuló és bővülő folyamatban újabb és újabb terroristák letartóztatásához és visszafordításához vezetett. Például két alvilági személy (Szatwinder Szingh és Parminder Szigh) segítségével a rendőrség letartóztatta Szantokh Szingh Kalát, aki gyorsan belegyezett, hogy átáll a kormány oldalára, és haláláig³⁷ 98 terrorista semlegesítésében segítette a rendőrséget.

A Khalisztán mozgalmat elsősorban a pandzsábi szikhektől kieroszakolt "hozzájárulások" finanszírozták. Ahogy az ideológiailag elkötelezett felkelők eltűntek a börtönökben és halottasházakban vagy átálltak a kormány oldalára, helyüket egyre inkább átvették a bűnözők, akik a független Khalisztán ideológiájának fedezete alatt, a mozgalom nevében, de saját zsebre dolgoztak. Ez annyira vonzó lehetőségnek tűnt, hogy bűnözésre hajlamos hinduk is gyakran csatlakoztak a mozgalomhoz. E jelenség arra készítette a rendőrséget, hogy

³⁵ A díjakból és jutalmakból az informátorok és átállt terroristák mellett a rendőrök is részesültek - ami jókora korrupciós lehetőséget teremtett.

³⁶ "Officer" ebben az esetben nem tisztet jelent. Az angol (és méginkább az amerikai) gyakorlat szerint inkább azt jelenti, hogy "tisztviselő, hivatalos személy."

³⁷ Kalát korábbi bajtársai lőtték le.

egyrészt egyre több ál-gerilla csoportot szervezzen, másrészt ismét nagy számban toborozzon macskákat a bűnözők között.

A *harmadik fázisban* (1992-1994) vége volt a központi kormány habozásának és kompromisszum-keresésének. K.P.S. Gill rendőrtábornok³⁸ szabad kezet – és bőkezű költségvetést – kapott, hogy minél előbb fojtsa el a Khalisztán mozgalmat. Ahogy egyre több pénz állt rendelkezésre, a rendőrség úgy tudta növelni a macskák számát; ahogy a macskák száma nőtt, úgy kaptak új feladatokat. Immár nem csak a terrorista vezetőkre és a notórius gyilkosokra vadásztak, de a kevésbé fontos személyekre is. A jutalmak a célszemély fontosságától függően 40 000 és 500 000 rúpia³⁹ (1300 és 16 000 USD) között mozogtak, de kivételes esetekben elérték a milliós nagyságrendet is (amin persze többen osztottak). A magas jutalmak és védíjak számos aktív terroristát készítettek arra, hogy elárulják vezetőiket és bajtársaikat. Ez lett a veszte a legfanatikusabb, legerősebb terrorista szervezet, a Babbar Khalsza vezetőjének, Szukhdev Szingh Daszuválnak is. A szervezet egyik tagja feladta magát a rendőrségen, majd segítette a Daszuvált csapdába csalni: találkozót szervezett a Babbar Khalsza vezetői számára, hogy kidolgozzák a szervezet jövőbeni stratégiáját. A találkozót Daszuvál nem élte túl. A macska az 1 millió rúpia védíj egyharmadát kapta.

A macskák 1992. második felében ismét stratégiai szerepet kaptak: a rendőrség visszahelyezte a hangsúlyt a terrorista vezetés felszámolására. A vezető káderek mozgásáról gyűjtött információk elemzése azt mutatta, hogy általában otthonuk 15-20 km-es körzetében maradtak, az adatbázisok alapján azonosították e körzetekben a valószínű rejtekhelyeket, segítőköt és támogatókat. Az így azonosított helyszíneket ál-felkelők tartották megfigyelés alatt; a cél-személyeket kordon-és-kutatás műveletek és a nyomozó csoportok szüntelen tevékenysége állandó mozgásra kényszerítette, amíg előbb-utóbb egy macska látókörébe kerültek, aki riasztotta a biztonsági erőket. Az eredmény vagy letartóztatás volt, vagy a terrorista halálával végződő tűzharc. A sikerek látványosak voltak: 1992-ben 139 hardcore terroristát tartóztattak le, vagy öltek meg tűzharcban.

A folyamatos üldözés eredménye volt például a Khalisztán Felszabadítási Erő vezetőjének halála. Gurdzsant Szingh Budhszinghwala terroristái több, mint 1,000 gyilkosságot követtek el, és 1984 óta állt a körözési lista élén. A rendőrség 1992-ben Mumbaiban letartóztatott egy terroristát, aki több felkelő csoport összekötője volt. Vallomása alapján Chandigarth-ban azonosítottak és egy

³⁸ K.P.S. Gill Director General of Police volt. Az indiai rendőrség rendfokozati rendszerében ez altábornaggyal azonos rendfokozat.

³⁹ Ebben az időben a rúpia-dollár árfolyam 31.00 körül volt, és lassan romlott.

macska megfigyelése alá helyeztek egy házat. Mikor a macska jelezte Budhszinghwalá jelenlétét, egy akciócsoport 10 percen belül a helyszínre érkezett, hogy letartóztassa. Budhszinghwalá tűzharcot kezdeményezett és életét vesztette. A macskák minden bizonnyal továbbra is aktívak maradtak, mert Budhszinghwalá utódja három nappal később szintén meghalt egy rendőrséggel vívott tűzharcban. Ezzel egyidőben a banda tagjait vagy letartóztatták, vagy szintén likvidálták.⁴⁰

A pandzsábi felkelést nem a macskák nyerték meg India számára - vagy legalábbis nem egyedül ők. A felkelést a felkészültségben és professzionizmusban folyamatosan fejlődő, létszámban gyorsan növekvő, kiválóan felkészült, tapasztalt tisztek által vezetett rendvédelmi és katonai szervezetek csapatmunkája fojtotta el. A biztonsági erők doktrínája a civil lakosság biztonságának megteremtését tette az első helyre; ezt követte a terrorista erők (különösen a közép-vezetők) olyan ütemű pusztítása, amivel toborzó rendszerük nem tudott lépést tartani. A macskák e csapatmunka nagyon értékes részei voltak, mert a biztonsági erők akció-csoportjait folyamatosan rá tudták vezetni a terrorista csoportokra, és a felkelés különösen nehéz szakaszaiban is sikereket értek el.

A SIKER TITKA

Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy nem minden felkelés elfojtása során alkalmazták a biztonsági erők ál-gerillákat, de ahol körültekintő tervezés és felkészítés után, a lehetőségek és korlátok figyelembe vételével alkalmazták őket, az eredmények általában messze meghaladták a várakozásokat. Számos tényező járul hozzá az ál-felkelők sikeréhez - és mivel minden aszimmetrikus konfliktus egyedi és különleges eset, nem lehet fontossági sorrendet vagy kipipálható "receptet" felállítani. De a sikeres (és bizonyos fokig a sikertelen) ál-gerilla műveletek tanulmányozása alapján fölállítható néhány alapelv, amelyek hozzájárultak a műveletek sikeréhez - és amelyek megsértésével a kudarcot kockáztatjuk.

Bevonni az átállt gerillákat

Az ál-gerilla műveletek kulcsa az önként a kormány oldalára átállt vagy elfogott és "visszafordított" gerillák széleskörű alkalmazása - enélkül egy ál-gerilla program hosszú távon sikertelen lesz. *Az átállt vagy elfogott gerillák különösen értékes információ források:* létfontosságú információkkal rendelkeznek a gerillák folyamatban levő műveleteiről és eljárásairól, a gerilla parancsnokok személyi profiljáról, a híradórendszeréről, kódokról és jelszavakról, a biztonsági

⁴⁰ A macska 500,000 rúpia jutalmat kapott. Mahadewan (2007)

intézkedésekről és az általános műveleti eljárásokról. A naprakész információ igénye azt is jelenti, hogy a biztonsági erőknek újabb és újabb együttműködésre hajlamos gerillákra van szükségük: a gerilla erők rutin biztonsági intézkedésként sűrűn változtatják híradó rendszerüket, és a változásokról senki nem tud többet, mint a közelmúltban átállt vagy elfogott gerillák.

Az átállt vagy elfogott gerillák fontos szerepet játszanak az ál-gerillák felkészítésében is. A biztonsági erők felderítő szolgálata feltárhatja a gerilla mozgalom ideológiai hátterét, a kiképzés részleteit, a szokásokat és hagyományokat. Ezek az ismeretek kitűnő nyersanyagként szolgálnak az ál-gerillák kiképzéséhez. De az átállt vagy elfogott gerillák belülről ismerik a mozgalom e jellemzőit, és - afféle felsőfokú továbbképzésként - meg tudják tanítani az ál-gerillákat, hogy gerilla módra gondolkodjanak és viselkedjenek.

A harmadik kulcsfontosságú szerepük természetesen a részvétel a műveletekben. Jelenlétük megkönnyíti a hitelesítést, mert számukra természetesek és automatikusak azok a viselkedési formák, amelyeket a helyi lakosság és más gerillák elvárnak egy gerillától - és amelyeket az ál-gerillák csak utánoznak. Ha elfogásukat és "visszafordításukat" sikerül titokban tartani, vissza lehet küldeni őket korábbi műveleti területükre, ahol ismerik a gerillák támogató szervezetét - és ahol a helyi lakosság és az esetleg ott működő más gerilla alegységek már ismerik őket.

A gerillák motivációjában a mozgalom, az ügy vagy ideológia iránti elkötelezettség sokkal kisebb szerepet játszik, mint gondolánk. A létszámhiány a gerilla mozgalom számára pontosan olyan probléma, mint a biztonsági erők számára, és megoldására is ugyanazokat az eszközöket alkalmazza: toborzó tevékenységet, jövőbeni jutalom ígérését és kényszert. A gerilla élet megpróbáltatásai, a fizikai megterhelés, az állandó készenléttel járó stressz, a tűzharc traumája még az önkéntesek kezdeti lelkesedését is hamar felőrli, és elkezdenek a szökés gondolatával foglalkozni. Egy jól átgondolt amnesztia-program, utat nyithat e gerilláknak, hogy visszatérjenek a társadalomba. Ez nem garantálja, de valószínűsíti, hogy illúziójukat vesztett, vagy a kényszerű szolgálat elől menekülő gerillák lassan, de folyamatosan áramlanak a kormány oldalára. E folyamatot serkenteni lehet pénzjutalom vagy egyéb, a jövőbeni egzisztenciát megalapozó juttatás (pl. föld) ígérétével.

A harcban elfogott gerillák visszafordítása sem lehetetlen. Ellenkezőleg: a tapasztalatok azt mutatják, hogy a tűzharc és fogságba esés traumája és a büntetéstől félelem következtében közvetlenül a fogságba esés után könnyen befolyásolhatóak, ellenállás nélkül válaszolnak minden kérdésre, és az ösztönző és kényszerítő eszközök helyes kombinációjával gyorsan rá lehet venni őket,

hogy bajtársaik ellen forduljanak.⁴¹ Indiában és a Fülöp-Szigeteken meglepően magas vérdíjakat és nyomravezetőnek járó jutalmakat fizettek. Pénzjutalom mellett a leghatékonyabb ösztönző a gondoskodás a gerilla családjáról. Rhodésiában a visszafordított gerillák a reguláris katonákéval egyenlő illetményt kaptak (amit a Special Branch folyósított) és családjukat beköltöztették egy Selous Scouts támaszpontra, ahol ingyenes szállást, élelmiszer-ellátmányt, egészségügyi ellátást és a gyerekek oktatást kaptak.

Csak ösztönző eszközök nem válnak be minden esetben - kényszerre is szükség lehet, és az ál-felderítők esetében a leghatékonyabb kényszerítő eszköz a törvény szigora. Azok a gerillák, akik megtagadják az együttműködést, súlyos büntetésre – akár halálbüntetésre is – számíthatnak, és a gerillák általában tisztában vannak azzal, hogy ez nem üres fenyegetés. Kenyában a Mau Mau felkelés során 1000 felkelőt akasztottak föl 1952 és 1956 között; Rhodesia nem sokkal maradt el ettől, és a halálbüntetést Indiában is gyakran alkalmazták. E "toborzó eszköz" érdekessége, hogy az így visszafordított gerillák nem szöktek vissza bajtársaikhoz az első adódó alkalommal, hanem alakulataik megbízható, hatékony tagjai lettek.

Kihaszni a gerillák lassú döntési ciklusát

Egy felkelés elfojtása során a biztonsági erők első intézkedései között kell legyen a hírközlő hálózatok ellenőrzés alá helyezése. Ezért a gerilla szervezetekre általában lassú és megbízhatatlan híradó rendszer jellemző. Ez különösen igaz a ritkán lakott vidékeken - erdőkben, sivatagokban, szavannákon, hegyvidéken - harcoló erőkre: a gyér nyilvános telefonhálózat könnyen megfigyelhető, a rádióforgalmazás könnyen felderíthető és bemérhető. Részben a híradó rendszer e tökéletlenségéből, részben a felkelések általános természetéből adódóan a gerilla erők vezető és ellenőrző rendszere többnyire erősen decentralizált: ha ismerik is a "szolgálati út" fogalmát, messze nem veszik olyan szigorúan azt, mint a biztonsági erők reguláris alakulataiban. A helyi parancsnok döntési jogköre szinte korlátlan, de a magasabb szinttől kért döntések akár heteket is várhatnak magukra.

E két körülmény kedvező lehetőséget teremt az ál-gerilla csoportok számára, mert az ellenség döntéshozó ciklusán belül tudnak működni. Sem a Hukbalahap, sem a ZANLA gerillák nem használtak rádiót, mert egyrészt tisztában voltak a biztonsági erők rádió-felderítő szolgálatának hatékonyságával, másrészt a műveleti területen nem tudták megoldani sem a folyamatos és megbízható áramellátást, sem az eszközök karbantartását és javítását. A futárszolgálat viszont lassú és nehézkes volt, amit az X Erők és a Selous Scouts

⁴¹ Molnar et al (1965)

alegységek jól ki tudták használni: a hitelesítés során a helyi gerilla parancsnoknak nem volt lehetősége információt vagy utasítást kérni magasabb szintről – a rendelkezésére álló információk alapján egyedül kellett döntenie.

Felhasználni az ál-gerillák információit

Az ál-gerilla műveletek maximális potenciálját csak akkor lehet kiaknázni, ha a felderítő szervezetek gyorsan és rugalmasan tudják felhasználni a kapott információkat, és ha a csapásmérő erők időben és kellő erővel tudnak lecsapni az azonosított célpontokra. Ez ma általában légicsapást és helikopter deszantot jelent.

Rhodesiában a hadsereg és légierő közösen kiállított Tűz Erői (Fire Force)⁴² ezt nagyon magas szintre fejlesztették. *A Tűz Erő nem egy alakulat volt, hanem egy műveleti eljárás*, mely maximálisan kihasználta a biztonsági erők előnyeit (magas színvonalú kiképzést, tüzerőt, mozgékonyt) és a minimumra csökkentette gyenge pontjaikból adódó hátrányaikat (elsősorban az állandó létszámihiányt). Általában három Tűz Erő állt készenlétben, három egymástól távoli repülőtéren, hogy le tudják fedni az egész hadműveleti területet.

A hadsereg reguláris lövész ezredei⁴³ másfél hónapos váltásokban adtak egy-egy századot Tűz Erő szolgálatra. Egy Tűz Erő két elemből állt: a riasztás után percekben belül induló, helikopterrel és ejtőernyővel közvetlenül a felderített gerillák közelébe juttatott első hullámból és a teherautókon szállított második hullámból, mely a helikopterek feltöltéséhez szükséges üzemanyagot is szállította. Az első hullám nyolc, egyenként négyfős lövészrajból állt. Öt raj ejtőernyővel ugrott egy C47 Dakota csapatszállító repülőgépből, további hármát Alouette III helikopterek szállítottak (egy Alouette III négy főszerelt katonát tudott szállítani - ezért volt egy raj létszáma négy fő). Egy negyedik Alouette III helikopter szolgált légi vezetési pontként: a parancsnok innen irányította a műveletet, és szükség esetén a helikopter 20 mm Matra MG 151 gépágyúja tűztámogatást nyújtott. Egy géppuskákkal, rakétákkal és bombákkal főszerelt merevszárnyú könnyű csapásmérő repülőgép (Aeromacchi-Lockheed AL-60 vagy Cessna FTB 337G Lynx) szolgáltatta a légi támogatást.⁴⁴

A Tűz Erő nagyon hatékony (bár költséges) eszköznek bizonyult, de bármennyire is bevált a rhodesiai biztonsági erőknek, nem lehet kritika nélkül

⁴² "Fire Force" – "Tűz Erő" nem összekeverendő a "firepower" – "tüzerő" kifejezéssel.

⁴³ A Rhodesiai Könnyűgyalogság (Rhodesian Light Infantry - egy csak európaiakból szervezett alakulat) illetve a Rhodesiai Afrikai Lövészek (Rhodesian African Rifles - afrikaiakból szervezett alakulat, európai tisztekkel).

⁴⁴ Cocks (1988) és Wood, é.n.

lemásolni. A ZANLA gerillák nem rendelkeztek légvédelmi eszközökkel, és harcászati kiképzésük színvonala meglehetősen alacsony volt. Ez lehetővé tette, hogy az ejtőernyős és helikopter deszantokat a gerillák közvetlen közelében rakják ki. Ez az eljárás öngyilkossággal egyenlő lett volna Afganisztánban, ahol a mudzsahedinek vállról indítható Stinger légvédelmi rakétákkal rendelkeztek. Az alkalmazandó eljárásokat tehát mindig a terephez és a helyi körülményekhez kell igazítani.

Elkerülni a saját erők közötti harcot

Működnie kell valamilyen biztonsági rendszernek, amely megakadályozza, hogy biztonsági erők hagyományos alakulatai és a területükön működő ál-gerilla csoportok harcba keveredjenek. Ez két egymásnak ellentmondó követelményt jelent: ha a folyamatban levő műveletekről túl sokan tudnak, az információ előbb-utóbb kiszivárog. Nem szorul magyarázatra, hogy ez mekkora veszélyt jelent az ellenség területén tevékenykedő csoport tagjai számára. Ugyanakkor ha a műveletekről nem tájékoztatják a helyi alakulatok parancsnokait, járőreik harcba keveredhetnek az ál-gerillákkal - ami nem csak a műveletnek vet véget, de életveszélyes is a csoport tagjai számára.

A legjobban bevált eljárás egy jól behatárolt körzet "befagyasztása:" a körzetben a biztonsági erők ideiglenesen a fő útvonalakra és előre meghatározott objektumok (pl. falvak, határsáv, ipari létesítmények) környékére korlátozzák tevékenységüket. Saját tűz incidensek így is előfordulhatnak, ha a koordinációba hiba csúszik.

Nem alábecsülni az ellenséget

Sosem szabad elfelejteni, hogy *az ellenség* – még ha rongyokban jár is és rozsdás karabélyt hord – *okos és intelligens, és minden lehetőséget azonnal kihasznál, minden fegyvert és minden új eljárást kipróbál.* Habozás nélkül átveszi a biztonsági erők eljárásait, ha azokban a siker lehetőségét látja. A Hukbalahap felkelés során az ál-gerilla műveletekre a hukok legalább egy alkalommal ál-katonai művelettel válaszoltak. Katonai színekre festettek két teherautót, és a hadsereg egyenruhájába öltözve cirkálni kezdtek a főutakon és kis alegységeket és egyedül vagy párosával mozgó katonákat kerestek. A kísérlet nem volt különösebben sikeres: mindjárt az első alkalommal tűzharcba keveredtek a biztonsági erők egy járőrével, majd nem sokkal később C század egyik alegységével.⁴⁵

⁴⁵ Lansdale (1972)

Hasonló (de lényegesen nagyobb léptékű) "ál-katonai" műveletet hajtott végre az FLN⁴⁶ Algériában 1956-58-ban. Az algériai háború során a francia biztonsági erők milíciákat (*harka* alakulatokat) szerveztek helyi biztonsági és gerilla-vadász feladatok végrehajtására. Az egyik ilyen alakulat a Force K (K Erő) volt – kb 1000 fő, akik kiképzést és fegyvereket kaptak a franciáktól, majd saját felelősségi területet Algiers-től délnyugatra. Az alakulat műveletei olyan sikeresek voltak, hogy a gyanús körülményeket feltáró francia tiszt (Hentic százados) fegyelmi büntetést és katonai karrierjét kockáztatta. De Force K önkéntesei valójában nagyrészt az FLN tagjai voltak; a műveletek során megölt gerillák valójában FLN szökevények vagy az FLN-nel rivalizáló szervezetek tagjai voltak. Az alakulat 1958-ban nyíltan – és természetesen fegyvereivel együtt – átlát az FLN oldalára.⁴⁷

ELDÖNTENDŐ KÉRDÉSEK

Az ál-felkelők alkalmazása – amellet, hogy szolgálataik rendkívül értékesek – fölvet néhány kérdést, amelyeket célszerű még az első ilyen csoport létrehozása előtt megválaszolni: a kiképzés, a szervezeti forma, a felügyelet és a támogató struktúra nagyrészt attól függ, hogy a kérdésekre milyen választ adunk. E kérdésekre nincs egyértelműen helyes vagy egyértelműen téves válasz. A konfliktus általános jellege, az aktuális társadalmi és politikai körülmények határozzák meg az ál-gerilla alegységek legmegfelelőbb céljait és szervezeti formáját, bevetésük legjobb módját és idejét. A műveletek koordinációját, az ál-gerilla alegység alap-eljárásait és általános harcérintkezési szabályait előre ki kell dolgozni és gyakoroltatni kell a felkészítés során. De a kulcsfontosságú elem a csoportok (elsősorban a parancsnokok) felkészültsége, kezdeményezőkézsége és ítélőképessége.

Felderítő vagy csapásmérő erők?

Valójában ez nem egy vagy-vagy kérdés: ál-gerilla csoportok mindkét feladatra alkalmasak, és a gyakorlatban gyakran alkalmazták őket mindkettőre. Mint láttuk, a Fülöp-szigeti X Erő műveletek eredeti célja a gerilla erők támadása volt, másodlagos a felderítő funkcióval; a rhodesiai Selous Scouts célja eredetileg a mélységi felderítés volt, másodlagos csapásmérő funkcióval. És mint láttuk, a konfliktus körülményei mindkét esetben fokozatos, de jelentős változást eredményeztek. Tisztában kell lenni tehát mindkét alternatíva előnye mellett azok kockázataival is; el kell dönten, hogy melyiket tekintjük

⁴⁶ Az algériai függetlenségi háború (1954-1962) domináns szervezete. Eredeti neve Dzsabhat al-Tahrir al-Watani, de Európában rövidített francia nevével vált ismertté: Front de Libération Nationale - FLN (Nemzeti Felszabadítási Front).

⁴⁷ Horne (1977)

fontosabbnak, és el kell fogadni, hogy az idő és a körülmények változást diktálhatnak.

A felderítési funkció mellett szól a csoportok képessége, hogy (legalább egy ideig) feltűnés nélkül tudnak mozogni a gerillák között és olyan információkat szereznek, amelyek a szokványos felderítő eszközökkel nem lennének hozzáférhetőek. Ugyanakkor a felderítési funkció hangsúlyozása azt jelentheti, hogy (különösen, ha szorít az idő) az ellenséges területre küldött alegység felkészítése során több időt fordítanak az információgyűjtés, fedett kapcsolattartás, rádióforgalmazás és a fedett felderítés más eljárásaira, mint a túléléshez szükséges harcászatra, lövészetre, közelharcra. Nehéz lehet a csoport kivonása, mielőtt a biztonsági erők a megszerzett információk alapján csapást mérnek a felderített gerilla erőkre.

A csapásmérő funkció mellett szól, hogy részben megoldja a felkelés-ellenes műveletek egyik alap problémáját: a felkelők felderítő, elhárító és riasztó rendszerei általában olyan hatékonyan működnek, hogy az ál-felkelő alegységek jelentik az egyetlen lehetőséget, hogy a biztonsági erők fölvehessék a harcérintkezést a gerillákkal. A bevetésről visszatérő csapásmérő alegységek akkor is nagyon értékes információkat hoznak vissza, ha nem információgyűjtés volt a feladatuk.

A pusztán csapásmérő funkció ellen szól az ilyen műveletek politikai kockázata. Nagyon könnyű a gerillák rongyaiba öltözött katonákra/rendőrökre ráfogni, hogy "halál brigádok" és tevékenységük törvénybe ütköző. Súlyos következményei lehetnek, ha valamilyen tévedés eredményeként a művelet áldozatai civilek, vagy akár a gerillák támogató struktúrájának fegyvertelen tagjai. Különösen kellemetlen lehet, ha egy határon túli műveletben az áldozatok idegen ország polgárai.

Mindazonáltal kialakulhat olyan helyzet, amelyben az ál-gerillák bizonyulnak az egyetlen erőnek, amely képes súlyos veszteségeket okozni a gerilláknak (pl. a Fülöp-szigetek, 1946-1950). Ebben az esetben célszerű lehet a csapásmérő funkcióra helyezni a hangsúlyt legalább addig, amíg más alakulatok készen nem állnak ilyen feladatokra.

Milyen messzire menjenek az ál-gerillák a hitelesítésben?

Az ál-gerillák hatékonyságának (és túlélésének) kulcsa a hitelesítés. Ehhez gerillákra jellemző, gerilláktól elvárt magatartást kell tanúsítaniuk - ami általában törvénybe ütköző, más biztonsági erőket és a civil lakosságot veszélyeztető tevékenységet jelent. Ügyelni kell tehát arra, hogy a realizmus érdekében az ál-gerillák ne menjenek túl messzire a szerepjátásban, ne

okozzanak valóban számottevő kárt vagy emberveszteségeket a kormányerőknek, ne szolgáltsanak követendő példát az igazi gerilláknak - el kell tehát dönteni, hogy hol a hitelesség határa.

A rhodesiai biztonsági erők többször is belefutottak ebbe a problémába.⁴⁸ Különösen kínos eset volt egy Selous Scout alegység színlelt támadása 1974-ben egy védett falu ellen a Kandeyba törzsi rezervátumban. Az akció olyan sikeresnek tűnt, hogy más felkelő csoportok többször utánozták - természetesen az előzetes koordináció nélkül. A háború későbbi szakaszában a Nyanga North körzetben működő ál-gerilla alegység indoktrinációs és kiképző tevékenysége olyan hatékony volt, hogy amikor valódi gerillák települtek a környékre, készen várta őket egy jól szervezett földalatti támogató hálózat.

Milyen információkat gyűjtsenek az ál-felkelő csoportok?

Ez alap-fontosságú kérdés, mert meghatározza a csoport felkészítését, bevetésének módját, az esetleg elfogott felkelőkkel szembeni bánásmódot. A felkelés-elfojtó műveletekért felelős helyi parancsnok számára nem sokat ér azt tudni, hogy hol voltak a gerillák a múlt héten, vagy akár tegnap. Azt akarja tudni, hogy most hol vannak – hogy intézkedni tudjon. Ebben az ál-gerillák nagy segítséget nyújthatnak, mert információi hozzájárulhatnak az aktuális, pillanatnyi helyzetről alkotott felderítői képhez. Ha az ál-gerillák és a hagyományos erők között jó a híradó összeköttetés, valós időben is képesek a műveletek tervezéséhez és végrehajtásához szükséges információkat szolgáltatni.

De az ál-gerillák gyűjthetnek hosszabb időt lefedő információkat is, hogy a biztonsági erők képet alkothassanak a gerillák szokásos műveleti eljárásairól. Így lehetőség adódik előre látni és megelőzni a gerillák jövőbeni műveleteit – és hosszú távon ez hasznosabb lehet, mint a harcászati információkon alapuló azonnali csapások.

További kérdés, hogy hogyan hasznosítsuk az ál-gerillák által gyűjtött információkat. Az ál-gerillák állandó kockázata, hogy valódi mivoltukra fény derül. E kockázatot csak fokozza, ha a csoport információit azonnal felhasználják. Ha két felkelő csoport elválik, és az egyiket azonnal támadás éri – különösen, ha ez ismétlődik – a gerillák hamar rájönnek, hogy valami nincs rendjén. Nyilván vannak esetek, amikor indokolt kockáztatni egy csoport felfedését, de legtöbb esetben jobb stratégiai jellegű felderítésre használni az ál-felderítőket. Mindenképpen szükséges az ál-felderítők és a biztonsági erők műveleteinek szoros összehangolása, hogy az ál-felderítők a lehető leghosszabb

⁴⁸ E problémával valószínűleg minden más ál-gerillákat alkalmazó kormány is találkozott.

ideig működhessenek. Egy sikerrel alkalmazott eljárás, hogy az ál-gerillák elhagyják a műveleti területet jóval a biztonsági erők megérkezése előtt, de titokban hátrahagynak egy megfigyelő csoportot, amely folytatja a gerillák megfigyelését és rájuk vezetik a biztonsági erőket.

Katonai, rendvédelmi vagy felderítő szervezet felügyelje-e az ál-gerillákat?

Jó előre, még az első csoport felállítása előtt el kell dönteni, hogy az ál-gerilla alegységek a fegyveres erők, a rendőrség vagy valamelyik felderítő szervezet felügyelete és irányítása alá tartozzanak-e. Nincs gyakorlati jelentősége, hogy e funkciókat katonák, rendőrök vagy hírszerzők látják-e el, de adminisztratív szempontból az a legcélszerűbb (mert a legkevesebb akadályba ütközik), ha egy szervezet felügyeli a műveletek teljes vertikumát. A Fülöp-Szigeteken ez 1950-től nem volt kérdés: a felkelés elfojtása a hadsereg feladata volt, ezért a rendőrséget és a csendőrséget is alárendelték – az ál-gerillák műveleteit is a hadsereg felügyelte. Pandzsábben ez szintén nem volt kérdés: a felkelés elfojtása a rendőrség feladata volt, melyhez a szövetségi félkatonai erők és a hadsereg segítséget nyújtottak – a macskákat is a rendőrség felügyelte. Nincs tehát minden helyzetre alkalmazható, tökéletes válasz.

Mivel az ál-gerillák fedett alegységek, logikus, hogy a rendőrség vagy a felderítő szervezetek alá tartozzanak: ezek ismerik a konspirációs munka alapszabályait, tapasztaltak a fedett műveletek végrehajtásában, tudnak gondoskodni fedett munkatársaik biztonságáról, és hozzászórtak nagy mennyiségű nyers felderítési információ feldolgozásához. Ugyanakkor a fedett rendőri és felderítői műveletek többnyire egyéni műveletek, az ál-gerillák viszont egységekben (esetenként meglepően nagy egységekben) működnek. A fegyveres erőknek pedig több tapasztalatuk van egységek felügyeletében, mozgatózásában, támogatásában, mint a rendőrségnek vagy a felderítőknél. A Selous Scouts létszáma például a háború végére 1,500 főre nőtt – kevés rendőri szervezet képes felügyelni egy ekkora alakulatot.

Függetlenül attól, hogy a felderítési vagy a csapásmérő funkció kap nagyobb hangsúlyt, az ál-gerillákat támogató rendszer képes kell legyen a csoportok megszervezésére, kiképzésére, ellátására, célterületre juttatására, a folyamatos kapcsolattartásra, a beérkező információk gyors feldolgozására, az információk alapján műveletek végrehajtására és a bajba került csoportok gyors támogatására vagy kivonására. Ez lehet egy jelentős csapásmérő erővel megerősített felderítő szervezet, vagy jelentős felderítő képességekkel kiegészített katonai szervezet.

Szükséges-e a közvetlen felügyelet?

Malaysiában, Kenyában, Rhodesiában az ál-gerillákat vezető fehér tisztek számára mindig problémát jelentett, hogy a feketére festett arc és kezek csak távolról megtévesztőek. Az első kockázatos bevetésekben, véletlen találkozásokban és majdnem lebukásokban gyűjtött tapasztalatok után a fehér tisztek a háttérben maradtak, a falun vagy táboron kívül rejtőztek, miközben a csoport afrikai tagjai találkoztak a gerillákkal. Funston tábornok és az amerikai tisztek 1901-ben csak úgy tudtak a csoporttal tartani, hogy eljátszották a hadifoglyok szerepét.⁴⁹ A portugálok szintén nagy létszámban alkalmaztak ál-gerilla alegységeket afrikai gyarmataikon, de a fehér tiszteket nagyon hamar visszavonták, mert úgy találták, hogy a csak afrikaiakból álló csoportok semmivel nem kevésbé hatékonyak és megbízhatóak.

Etika és törvény

A műveletek során fennáll az a veszély, hogy az ál-felkelők kihasználják különleges helyzetüket (közvetlen felügyelet hiánya, titokban tartott személyazonosság), és akár önös érdekből, akár a feladat sikeres végrehajtása érdekében – és nehéz eldönteni, hogy melyik okoz nagyobb kárt – megsértik a törvényt. Mind az itt elemzett konfliktusokban, mind más konfliktusokban történtek súlyos jogsértések (pl. a gerilla összekötők kivégzése Rhodesiában, kényszervallatás Algériában, Indiában). Ez rendkívül súlyos kárt tud okozni a kormánynak és a biztonsági erőknek. A kormány feladata garantálni a közbiztonságot, végrehajtani, betartani és betartatni a törvényeket. Ez legitimációjának egyik pillére. A biztonsági erők súlyosan törvénszegő magatartása ezzel összeegyeztethetetlen, mert alapjaiban ássa alá mind a kormány, mind a biztonsági erők legitimációját, és ideális propaganda fegyvert ad az ellenség kezébe. Az ál-felkelő műveletek során tehát nem csak a jogkövető magatartásra kell különösen ügyelni, de arra is, hogy azt ne lehessen a propaganda eszközeivel kétségbe vonni.

Ugyanakkor nem szabad elfelejteni, hogy a felkelés egy egzisztenciális fenyegetés, melyet nem lehet a békés hétköznapokra szabott törvényekkel elhárítani. Ki kell tehát dolgozni és szükség esetén folyamatosan módosítani kell a harcérintkezés, a gyanús magatartást tanúsító személyekkel szemben alkalmazandó eljárások és az őrizetbe vett személyekkel szemben alkalmazandó bánásmód szabályait.

⁴⁹ Rhodesiában egy alkalommal egy fehér tiszthelyettes szintén eljátszotta a fogoly szerepét, hogy afrikai társai a gerillák bizalmába férközhessenek. A csapat sikeresen végrehajtotta a feladatot - de a tiszthelyettes számára fájdalmas volt a tapasztalat: miközben csoportja kereste a kapcsolatot a valódi gerillákkal, a helyi civilek többször megverték. Reid-Daly (1982)

A JÖVŐ

A fentiekben elemzett konfliktusok lezajlottak, hozzájuk hasonlóak nincsenek és a jövőben sem lesznek. Változott a világ, de aszimmetrikus konfliktusok ma is vannak - sőt, ma egy aszimmetrikus konfliktus sokkal valószínűbb, mint egy gépesített alakulatokkal és vadászbombázókkal vívott nemzetközi háború. Arra sem számíthatunk, hogy e konfliktusok színhelye továbbra is Ázsia, Afrika, Latin-Amerika marad. A Franciaországot 2005-ben lángba borító novemberi intifáda, a 2007 szeptemberében a budapesti zavargások és az azt követő milícia-szervezések – de legfőképpen a koszovói albán felkelés sikere arra figyelmeztetnek, hogy *aszimmetrikus konfliktusokra számítani kell Európában - és Európa közepén, Magyarországon is.*

A mai aszimmetrikus konfliktusok hadszíntere nagyrészt a sűrűn lakott városi környezet, ahol a nem-állami szereplőknek sokkal kisebb létszámba és sokkal kisebb támogató infrastruktúrára van szükségük, mint korábban, az esőerdőben, a sivatagban vagy a magas hegységekben. El tudnak tűnni a névtelen és arc nélküli tömegben, és könnyen találnak rejtekhelyet a lakónegyedek beton dzsungelében. Ellátásért sem kell a környezethez fordulniuk, mert a városokban egymást érik a bevásárló központok. Mozgékonyaságukról gondoskodik a tömegközlekedés. Néhány alapvető konspirációs szabály betartásával használhatják a nyilvános hírközlő rendszereket - vezetékes és mobil telefon hálózatokat, internetet, de akár a polgári forgalmazásra kijelölt rádió frekvenciákat is. Egy modern nagyvárosban olyan nagy a mindennapi kommunikációs forgalom, hogy a rövid, ártatlannak tűnő beszélgetések, megfelelően kódolt e-mailek nagyon ritkán akadnak föl a biztonsági erők megfigyelő hálóján. Olyan nagy a közúti forgalom, hogy szinte lehetetlen kiszűrni a kis gerilla csoportokat, ha azok betartanak néhány alapvető konspirációs szabályt. Annyira egymásra települnek az infrastruktúra elemei és a gazdasági tevékenységek, hogy a biztonság megteremtésében korábban bevált kontrol eljárások alkalmazhatatlanok.

E körülmények arra figyelmeztetnek, hogy a gerillák híradó rendszere a jövőben nem lesz lassú és nehézkes; mozgékonyaságuk nem marad el a biztonsági erőktől; elszigetelésük a civil lakosságtól sokkal nehezebben lesz megvalósítható, mint korábban. A tú lényegesen kisebb, a szénakazal lényegesen nagyobb lett, a tú megtalálásához korábban alkalmazott módszerek viszont alig alkalmazhatóak. Ugyanakkor a kommunista, fasiszta, nemzeti-szocialista, nacionalista mozgalmakra jellemző hierarchikus szervezeti struktúra, erős központi irányítás és szigorú ideológiai és magatartásbeli fegyelem is a múlté. A mai felkelő mozgalmak szervezeti struktúrája az önszervező hálózatok hálózata; a szigorú ideológia helyét átvette egy közös narratíva, mely nem ad

elég kohéziót a mozgalomnak. A központi irányítás nélküli, önszervező és állandóan változó hálózati modell lehetetlenné teszi a megbízható elhárítást, az ál-gerillák kiszűrését. Néhány félreérthető hír és gyanús esemény elég ahhoz, hogy a csoportok elkezdjék egymást árulással vádolni, és belharcokba kezdjenek.⁵⁰ A modern aszimmetrikus konfliktus körülményei tehát még nagyobb hangsúlyt helyeznek a hatékony és időben történő felderítésre, mint korábban, és nem csak lehetőséget teremtenek az ál-gerilla műveletek végrehajtására, de meg is követelik azokat.

⁵⁰ Algériában Paul-Alain Leger ejtőernyős százados pszeudo-csoportjainak tevékenysége 1957-ben az FLN algiers-i szervezetében súlyos belharcokat és tisztogatást indított el, melyeknek 2,000 FLN és ALN káder, harcos, ügynök és szimpatizáns esett áldozatul. Horne (1977)

Felhasznált irodalom

- Cilliers, J. K. (1985): *Counter-Insurgency in Rhodesia*, Croom Helm Ltd, Beckenham, ISBN 0-7099-3412-2, 266 p.
- Cline, Lawrence E.: "Pseudo Operations and Counterinsurgency: Lessons from Other Countries," U.S. Army War College, Strategic Studies Institute, Carlisle, PA, 2005. június. <http://www.carlisle.army.mil/ssi>
- Cocks, Chris (1988): *Fireforce – One Man's War in the Rhodesian Light Infantry*, negyedik kiadás, 30° South Publishers (Pty) Ltd, Johannesburg, 2006, ISBN 0-9584890-9-2, 306 p.
- Funston, Frederick (1911): *Memories of Two Wars: Cuban and Philippine Experiences*, University of Nebraska Press, Lincoln, (2009. reprint) ISBN 978-0-8032-2289-2, 472 p.
- Gill, Kanwar Pal Singh (1997): *The Knights of Falsehood*, Har-Anand Publications, New Delhi, <http://www.satp.org/satporgtp/publication/nightsoffalsehood/index.html>
- Gill, Kanwar Pal Singh: "Endgame In Punjab: 1988-1993," South Asia Terrorism Portal, 2001 <http://www.satp.org/satporgtp/publication/faultlines/volume1/Fault1-kpstext.htm>
- Greenberg, Lawrence M. (1987): *"The Hukbalahap Insurrection - A Case Study of a Successful Anti-Insurgency Operation in the Philippines, 1946-1955,"* U.S. Army Center of Military History, Washington, D.C. 154 p.
- Horne, Alistair (1977): *A Savage War of Peace: Algeria 1954–62*, New York Review Books, New York, 2006. ISBN 1-59017-218-3, 608 p.
- Jameson, John G. Jr.: "The Philippine Constabulary as a Counterinsurgency Force, 1948-1954," Army War College, Carlisle Barracks, Pennsylvania, 8 March 1971
- Kang, Charanjit Singh: "Counterterrorism: Punjab, a Case Study," 2005. mestertézis, Simon Fraser University, Burnaby Mountain, BC, Canada, 234 p. <http://ir.lib.sfu.ca/dspace/retrieve/726/etd1604.pdf>;
- Kiss Álmos Péter: "Generációk a hadviselésben – a negyedik generáció," *Hadtudományi Szemle*, 2009.2.
- Kiss Álmos Péter: "Átvihető-e az aszimmetrikus hadviselés tapasztalatai?" *Hadtudomány*, Budapest, 2009.
- Kyle Teamey and LTC Jonathan Sweet: "Organizing Intelligence for Counterinsurgency," *Military Review* 2006. szeptember-október. <http://usacac.leavenworth.army.mil/CAC/milreview/English/SepOct06/Teamey-Sweet.pdf>
- Lansdale, Edward Geary (1972): *In the Midst of Wars - An American's Mission to Southeast Asia*, Fordham University Press, New York 1991, ISBN 0-8232-1314-5, 440 p

- Lastimado, Antonio R. és Arturo G. Rojas: "The Armed Force of The Philippines and Special Operations," mestertézis, Naval Postgraduate School, Monterey, CA, 2004.
- Mahadevan, Prem: "Counter Terrorism in the Indian Punjab: Assessing the 'Cat' System," 2007. január, Faultlines: Volume 18, <http://www.satp.org/satporgtp/publication/faultlines/volume18/Article2.htm>.
- Mahadevan, Prem: "The Gill Doctrine – A Model for 21st Century Counterterrorism?" 2008. április, Faultlines: Volume 19, <http://satp.org/satporgtp/publication/faultlines/volume19/Article1.htm>.
- McClintock, Michael (1992): *Instruments of Statecraft: U.S. Guerilla Warfare, Counterinsurgency, and Counterterrorism, 1940-1990*, Pantheon Books, New York, ISBN 0-394-55945-2, 604 p.**
- McConnell, John Alexander.: "The British in Kenya (1952-1960): Analysis of a Successful Counterinsurgency Campaign," Naval Postgraduate School, Monterey, 200, június.
- Molnar, A.R. et al (1965): *Human Factors Considerations of Undergrounds in Insurgencies*, Department of the Army Pamphlet No 550-104, Washington DC, 291 p.
- Reid Daly, Ron (1982): *Selous Scouts – Top Secret War*, Galago Publishing, Alberton, Délafrika, ISBN 0-620-06674-1 751 p.
- Smith, Robert Ross: "The Hukbalahap Insurgency," *Military Review*, pp. 1965.06. 35-42
- Somkuti Bálint: "A 4. generációs hadviselés," *Hadtudományi Szemle*, 2009.2.
- Strachan, Hew: "British Counter-Insurgency from Malaya to Iraq," *RUSI Journal*; London, 2007. december; 152 évf, 6 sz, pp. 8-11
- Teamey, Kyle és Jonathan Sweet: "Organizing Intelligence for Counterinsurgency," *Military Review* 2006. szeptember-október. <http://usacac.leavenworth.army.mil/CAC/milreview/English/SepOct06/Teamey-Sweet.pdf>
- Trinquier, Roger (1961): *La guerre moderne*, Editions de la Table Ronde, Párizs
- Valeriano, Napoleon D és Charles T.R. Bohannon (1962): *Counter-Guerrilla Operations: The Philippine Experience*, Praeger. New York, ISBN: 0-275-99265-9, 244 p.
- Wood, J.R.T.: "Fire Force - Helicopter Warfare in Rhodesia: 1962-1980," http://www.jrtwood.com/article_fireforce.asp
- Szerző megnevezése nélküli források:
- Counter-guerrilla Operations in the Philippines, 1946-1953*, a Hukbalahap felkelés elfojtásáról tartott szeminárium anyaga, Ft. Bragg, N.C. 1961. június 15.
- "How Funston did it," *The New York Times*, 1901. márc. 29.